

Turun yliopisto
University of Turku

OPETTAJIEN KOKEMUKSIA OPETUSTI- LOISTA JA TYÖSKENTELYSTÄ UUDESSA OPPIMISYMPÄRISTÖSSÄ

Iida Leppäpuska
Pro gradu -tutkielma
Kasvatustiede
Opettajankoulutuslaitos
Turun yliopisto
Joulukuu 2019

Oppimisympäristöjä koskeva keskustelu käy tällä hetkellä vilkkaana ja suomalaiset koulurakennukset ovat vähitellen kokemassa kauan kaivatun uudistuksen. Uudistukset ja muutokset uusiin oppimisympäristöihin herättävät käyttäjissä kuitenkin ajatuksia, joita hyödynnetään tällä hetkellä vielä liian vähän suunnittelu- ja kehitystyössä. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa, millaisia asioita opettajat olivat kokeneet uuteen oppimisympäristöön muuton myötä ja lisätä ymmärrystä siitä, millaisia asioita tulisi ottaa huomioon tulevissa muutoksissa. Oppimisympäristö on käsitteenä haastava määritellä, sillä sille ei ole yksinkertaista ja yhtä määritelmää. Tässä tutkimuksessa käsitteellä viitattiin kuitenkin fyysisiin tiloihin ja paikkoihin, joissa tapahtuu opiskelua ja oppimista.

Tarkemmin tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaisia kokemuksia opettajilla oli uuden oppimisympäristön käytöstä sekä oliko uudessa oppimisympäristössä työskentelystä aiheutunut mitään muutoksia opettajien työhön. Lisäksi haluttiin selvittää millaisia asioita opettajat itse arvostavat opetustiloissa, eli millaisen tilan he itse suunnittelisivat, jos heillä olisi siihen mahdollisuus. Työssä tutkittiin erästä uutta länsisuomalaista koulua, joka toteuttaa opetusta niin tilallisesti kuin opetuksellisesti poiketen monesta muusta perinteisestä koulusta. Tutkimusaineisto kerättiin keväällä 2019 kyselylomakkeella sekä haastattelulla. Tutkimukseen osallistui 10 opettajaa, joista neljä ilmoittautui lisäksi haastatteluun.

Tutkimuksen tulosten mukaan opettajat olivat kokonaisuudessaan melko tyytyväisiä oppimisympäristön eri osa-alueisiin, kuten opetustiloihin. Kolme arvostetuinta piirrettä hyvässä ja toimivassa oppimisympäristössä olivat muunneltavuus, riittävä tilan tuntu sekä teknologia. Näiden lisäksi haluttiin selvittää, mikäli opettajat kokivat muutoksia päivittäisessä työssään. Suurin osa opettajista koki, että jokapäiväinen työ sekä suunnittelu olivat ainakin jollain tapaa muuttuneet uusien tilojen myötä. Työhön liittyvät muutokset olivat aiheutuneet jonkin opetusmenetelmän tai työtavan muutoksesta sekä yhteistyön lisääntymisestä työyhteisössä. Lisäksi osa opettajista koki, että pelkkiin tilojen käyttöön liittyi itsessään nykyään suunnittelua. Muutosten lisäksi haastatteluissa korostui, miten raskaana osa opettajista oli kokenut ensimmäisen vuoden. Lisäksi haastatteluissa nousi ajatus siitä, miten uusi oppimisympäristö haastoi opettajia olemaan omalla epämurkkausalueellaan ja kehittymään ammatillisesti.

Asiasanat

oppimisympäristö, fyysinen oppimisympäristö, koulurakennus, opetustilat, opettajien kokemukset

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	7
2	OPPIMISYMPÄRISTÖN ULOTTUVUUDET	9
	2.1 Oppimisympäristön määrittelyä	9
	2.2 Oppimisympäristön fyysinen ulottuvuus	10
3	OPPIMISYMPÄRISTÖJEN KEHITYS	12
	3.1 Perinteinen ja avoin oppimisympäristö	12
	3.2 Oppimisympäristön muutokset ja kehittäminen.....	13
	3.3 Kohti monipuolisia oppimistiloja.....	15
	3.4 Oppimisympäristön kehityksen vaikutukset opettajan työhön.....	17
4	TUTKIMUSONGELMAT	20
5	TUTKIMUSMENETELMÄT	21
	5.1 Tutkimuskohde.....	21
	5.2 Vastaajat	25
	5.3 Tiedonkeruu	25
	5.3.1 Kyselylomake	26
	5.3.2 Haastattelu.....	28
	5.4 Aineiston käsittely.....	28
	5.4.1 Kyselylomakkeesta kerätty aineisto.....	29
	5.4.2 Haastatteluista kerätty aineisto	31
6	TULOKSET.....	33
	6.1 Opettajien kokemukset uudesta fyysisestä oppimisympäristöstä.....	33
	6.1.1 Kokemukset opetustiloista	33
	6.1.2 Kokemukset vapaammista opetusalueista.....	33
	6.1.3 Kokemukset koko koulurakennuksesta.....	34
	6.1.4 Itsearviointi omasta toiminnasta.....	35
	6.2 Hyvän ja toimivan oppimisympäristön ominaispiirteet	37
	6.2.1 Kolme arvostetuinta ominaisuutta	37
	6.2.2 Opettajien valitsemat ratkaisut opetustiloihin.....	38
	6.3 Muutokset opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa.....	40
	6.3.1 Muutokset opettajan jokapäiväisessä työssä.....	41
	6.3.2 Muutokset suunnittelutyössä.....	42
	6.3.3 Ammatillisen kehityksen kokemus	44
7	POHDINTA.....	46

LÄHTEET.....	52
LIITTEET	55

1 JOHDANTO

*“The ultimate outcome is the 21st century adult.
We don’t want 21st century students being taught by
20th century teachers in 19th century classrooms”*

(Mattila & Miettunen 2010, 27)

Maailman muuttuessa myös oppiminen ja sen tavat ovat kehittyneet. Samanaikaisesti koulu ja luokkahuone ovat kuitenkin pysyneet miltei ennallaan ja samanlaisena hyvin pitkään. Mattila ja Miettunen (2010) kyseenalaistavat artikkelissaan miksi koulu ei ole pysynyt muutoksen mukana ja peräänkuuluttavat kokonaisvaltaista muutosta koulun toimintakulttuureihin. Kehityksen tulisi olla jatkuvaa ja vastata niin nykypäivän kuin tulevaisuudenkin vaatimuksia. Koulu on säilyttänyt sitkeästi perusformaattinsa pitkään muuttumattomana, vaikka ympärillä on alettu panostaa uusiin asioihin. Kodit ovat nykyaikaisuneet ja niissä panostetaan viihtyvyyteen sekä rentoon yhdessäoloon ja samoin työpaikat ovat entistä enemmän kiinnittäneet huomiota viihtyvyyteen ja inspiraatiota tukevaan ympäristöön. Nyky-yhteiskunnassa uskalletaan ja osataan jo vaatia toimintaympäristöiltä enemmän ja tyytymättömyys tuodaan esille, joka aiheuttaa muutospaineita kouluille ja oppimisympäristöille. (Mattila & Miettunen 2010, 27–28.) Piispanen (2008) taas katsoo koulujen elävän aikansa mukana, seuraten vallitsevia oppimiskäsityksiä, yhteiskunnan vaatimuksia, koulun tavoitteita sekä koulutuspoliittisia linjauksia. Kaikilla koulutukseen vaikuttavilla määrittäjillä on kuitenkin lopulta yhteinen missio; luoda mahdollisimman hyvä oppimisympäristö, joka pyritään saavuttamaan erilaisin uudistuksin ja arvioinnein (Piispanen 2008, 81–82).

Uusiin oppimisympäristöihin liittyvä keskustelu herättää paljon ajatuksia ja varmasti mielipiteitä on yhtä monta kuin koulun käyttäjiäkin. Kun kouluja uudistetaan joko pienillä tai suurillakin muutoksilla, olisi hyvä kuulla myös millaisia kokemuksia koulun käyttäjillä on muutoksista ja saada tietoa fyysisten oppimisympäristöjen käyttökokemuksista. Piispanen (2008) on väitöskirjassaan tutkinut oppilaiden, opettajien sekä vanhempien käsityksiä hyvästä oppimisympäristöstä ja pyrkinyt selvittämään miten hyvyys voidaan määritellä (Piispanen 2008, 14). Tulevaisuuden oppimisympäristöjä väitöskirjassaan tutkinut Kuuskorpi (2012) taas pyrki selvittämään minkälaisia merkityksiä oppilaat, opettajat, reh-

torit sekä opetushallinnon asiantuntijat korostivat fyysisessä oppimisympäristössä ja opetustilassa (Kuuskorpi 2012, 3). Molemmat aiemmin mainitut väitöskirjat keskittyvät lähinnä tulevaisuuteen ja pyrkivät muodostamaan kuvan siitä, millaisia oppimisympäristöjen tulisi olla tulevaisuudessa. Sekä Piispasen (2008) että Kuuskorven (2012) väitösten julkaisuista on kulunut aikaa, jolloin voitaisiin ajatella, että tällä hetkellä rakennettavat ja uudistettavat koulut ovat juuri heidän kuvailemiaan tulevaisuuden oppimisympäristöjä.

Vanhoja kouluja remontoidaan ja uusia rakennetaan paljon tällä hetkellä esimerkiksi sisäilmaongelmien takia. Opetusalan ammattijärjestön OAJ:n ja Turun yliopiston julkaisemassa tutkimuksessa arvioitiin, että remonttia tai uudelleenrakentamista tarvitsi yli 2000 koulu- ja päiväkotirakennusta (Ahonen 2018, 61; Putus, Länsikallio & Ilves 2017, 2). Jotta uudistettavat koulut palvelisivat käyttäjiään mahdollisimman pitkän ajan, olisi suunnittelussa hyvä huomioida käytännön kokemuksia niistä kouluista, joissa uudistuksia on hiljattain tehty. Olisi arvokasta saada selville millaisia kokemuksia tilojen käytöstä on syntynyt ja millaisia asioita voitaisiin edelleen kehittää. Tässä tutkimuksessa pureudutaan tarkemmin käytännön työn ja tilojen käytön myötä saatuun kokemukseen, kun tarkoituksena on selvittää, millaisia kokemuksia opettajilla on syntynyt uuden oppimisympäristön käytön myötä.

Oppimisympäristöihin keskittyviä tutkimuksia on tehty kansainvälisesti jo pidempään (mm. Alterator & Deed 2013; Brooks 2010; Lovejoy, Mow, Edwards, Waldrip & Prain 2014) mutta Suomessa niiden määrä on vasta viime aikoina lisääntynyt (mm. Kuuskorpi 2012; Manninen ym. 2007; Mäkelä 2018). Monet aiheeseen liittyvät pro-gradu tutkielmat viime vuosilta ovat keskittyneet tarkemmin oppilaiden henkilökohtaisiin kokemuksiin (mm. Kemppainen 2018, Tyni 2017, Westerbacka 2016). Oppilaiden kokemukset saattavat kuitenkin erota opettajien ajatuksista, jolloin on tärkeä myös pyrkiä ymmärtämään millaisia asioita opettajat arvostavat uusissa (fyysisissä) oppimisympäristöissään ja mitkä asiat kaipaavat edelleen kehittämistä. Tämän tutkimuksen tavoitteena on muun muassa selvittää, millaisia kokemuksia opettajilla on ollut uusien fyysisten oppimisympäristöjen käytöstä sekä onko uusiin tiloihin siirtyminen vaikuttanut jotenkin heidän työhönsä, esimerkiksi suunnittelu-aikaan.

2 OPPIMISYMPÄRISTÖN ULOTTUVUUDET

2.1 Oppimisympäristön määrittelyä

Oppimisympäristölle ei ole olemassa yleisesti hyväksyttyä ja yksiselitteistä määritelmää, vaan jäsentelytapoja on useita (Kuuskorpi 2012, 68). Oppimisympäristöä käsitteenä voidaan määritellä suppeasti tai hyvinkin laajasti, riippuen määritelmästä. Suppeamman määritelmän mukaan oppimisympäristöllä voidaan tarkoittaa paikkaa, tilaa tai yhteisöä, jonka tarkoituksena on edistää oppimista. Kun taas hieman kattavamman määritelmän mukaan sillä voidaan tarkoittaa muodollisen ja epämuodollisen opetuksen yhdistelmää, jossa oppimista tapahtuu niin koulun sisällä kuin ulkopuolellakin. (Kuuskorpi & González 2011, 2; Manninen ym. 2007, 15). Perusopetuksen opetussuunnitelman (myöhemmin POPS 2014) mukaan oppimisympäristöillä tarkoitetaan fyysisiä tiloja ja paikkoja, joissa opiskelu ja oppiminen tapahtuvat. Fyysisten tilojen lisäksi oppimisympäristöllä voidaan tarkoittaa myös erilaisia yhteisöjä tai toimintakäytäntöjä sekä välineitä, palveluita ja materiaaleja, joita käytetään opiskeluun. Erilaisten ympäristöjen tarkoituksena on tukea yksilön ja yhteisön kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Toimiessaan oppimisympäristön voidaan nähdä edistävän esimerkiksi yksilön ja yhteisön osallistumista sekä yhteisöllistä tiedon rakentamista. (Perusopetuksen opetussuunnitelma 2014, 29.) Oppimisympäristökäsitteen ollessa laaja ja moniulotteinen, on käsitteen hahmottamisen ja jäsentelyn helpottamiseksi pyritty tarkastelemaan ilmiötä erilaisten ryhmittelyjen, jäsentelyjen ja tarkastelunäkökulmien kautta (Manninen ym. 2007, 27).

Manninen ym. (2007) tarkastelevat oppimisympäristöä viiden osa-alueen näkökulmasta. Nämä ovat fyysinen, paikallinen, sosiaalinen, teknologinen ja didaktinen. Fyysisestä näkökulmasta oppimisympäristöä tarkastellaan tilana ja rakennuksena, jolloin sitä voidaan tarkastella esimerkiksi tilasuunnittelun näkökulmasta. Paikallisesta näkökulmasta oppimisympäristöä tarkastellaan paikkoina sekä alueina ja oppimisen tiloina nähdään myös monet koulun ulkopuoliset paikat, kuten luonto, kaupunki ja työpaikat. Sosiaalisesta näkökulmasta oppimisympäristöä tarkastellaan vuorovaikutuksena, jolloin teoriapohjaa tarjoavat esimerkiksi sosiaalipsykologia ja kommunikaatio. Teknisestä näkökulmasta oppimisympäristöä tarkastellaan opetusteknologian näkökulmasta, kuten esimerkiksi, miten

tieto- ja viestintäteknikka toteutuvat opetuksessa. Didaktisen osa-alueen mukaan oppimisympäristöä tarkastellaan taas oppimista tukevan ympäristön näkökulmasta, jolloin keskiössä on esimerkiksi erilaiset oppimateriaalit, oppimisen tuki sekä didaktiset ja pedagogiset haasteet yleensä. Eri osa-alueita voidaan painottaa eri tavoilla, mutta kokoavana näkökulmana tulisi olla aina didaktinen tai pedagoginen pohdinta siitä, miten oppimisympäristö edistää oppimista. (Manninen ym. 2007, 36–37.)

Vaikka erilaisia jaotteluita tehdäänkin, on hyvä ja tärkeä tiedostaa, että oppimisympäristön eri osa-alueet toimivat aina keskenään tiiviissä vuorovaikutuksessa vaikuttaen toinen toiseensa. Näin ollen yksilö ei voi kokea oppimisympäristöään hyvänä vain yhden osa-alueen näkökulmasta. Voidaan katsoa, että hyvyys peilautuu enemmänkin koko oppimisympäristön kautta, eli jokaisen osa-alueen summana. (Piispanen 2008, 23.)

2.2 Oppimisympäristön fyysinen ulottuvuus

Kuten aiemmin todettiin, fyysinen oppimisympäristö on oppimisympäristön kokonaisuuden yksi osa-alue. Mannisen ym. (2007) jaottelun mukaan oppimisympäristön fyysisellä näkökulmalla tarkoitetaan oppimisympäristöä tilana ja rakennuksena. Koulutuksen yhteydessä kyse on siis koulujen ja oppilaitosten opetustilojen suunnittelusta. Nykyaikaisessa koulusuunnittelussa pyritään usein huomioimaan erilaiset ryhmätyöskentelyn ja keskustelun mahdollistavat tilat perinteisempien luokkahuoneiden rinnalla. Näistä esimerkkeinä ovat erilaiset yhteiskäyttöiset aula- ja toritilat, jotka on usein kalustettu luokkahuoneeseen verrattuna rennommin, erilaisten sohva- tai pöytäryhmien avulla. Tarkasteltaessa oppimisympäristöä fyysisestä näkökulmasta, huomioidaan usein tilojen turvallisuus, viihtyisyys, mukavuus sekä terveellisyys. (Manninen ym. 2007, 38.)

Fyysisen oppimisympäristön käsitteellä viitataan yleensä koulun fyysisiin tila-, laite- ja välineratkaisuihin. Nykyään käsitteellä voidaan tarkoittaa myös sellaisia ratkaisuja, jotka mahdollistavat myös koulun ulkopuolella tapahtuvat opiskelu- ja oppimistilanteet. Määritelmä on laajentunut informaatioteknologisen kehityksen myötä, sillä fyysiseen oppimisympäristöön on integroitunut yhä enemmän koulun ulkopuolisia oppimisympäristöjä

(Häkkinen, Jantunen & Laakkonen 2011, 60-61). Näin ollen laajimmillaan fyysinen oppimisympäristö muodostuu ihmisten, rakennettujen ympäristöjen ja luonnon kokonaisuudesta sekä näihin elementteihin sisältyvien rakennusten, tilojen ja opetusvälineiden sekä lähiympäristön kokonaisuudesta. (Kuuskorpi 2012, 64; Manninen ym. 2007, 63-64; Opetusministeriö 2004, 11-12.)

Tämän tutkimuksen keskittyessä tarkemmin opettajien kokemuksiin fyysisestä oppimisympäristöstä, määritellään myös oppimisympäristö sen fyysisen ulottuvuuden kautta mukaillen Mannisen ja kumppaneiden (2007) sekä POPS 2014 määritelmää. Tässä tutkimuksessa oppimisympäristöllä tarkoitetaan fyysisiä tiloja ja paikkoja, joissa tapahtuu opiskelua ja oppimista. Määritelmän myötä tästä eteenpäin oppimisympäristöllä tarkoitetaan ainoastaan fyysistä oppimisympäristöä.

3 OPPIMISYMPÄRISTÖJEN KEHITYS

3.1 Perinteinen ja avoin oppimisympäristö

Perinteinen oppimisympäristö yhdistetään helposti suorakulmion muotoiseen luokkatiilaan, jossa opettaja ja hänen luokkansa pääosin työskentelevät. Perinteiseen luokkahuoneajatteluun kuuluu myös ajatus perinteisestä istumajärjestyksestä, eli eteenpäin asetuista pulpeteista ja luokan edessä olevasta opettajan pöydästä ja taulusta. Perinteinen istumajärjestys kuvaa opettajajohtoista ja tietoa siirtävää opetusmenetelmää, eli behaviorismia. Opettajalla on auktoriteettia ja häntä pidetään tiedon lähteenä, jota kohti oppilaat istuvat. (Manninen ym. 2007, 65.)

Perinteisistä oppimisympäristöistä on kuitenkin siirrytty vähitellen kohti avoimempia oppimisympäristöjä. Alterator ja Deed (2013) kertovat artikkelissaan, miten termit avoin oppimisympäristö ja avoin luokkahuone (open classroom) ovat lähteneet syntymään jo 1960- ja 1970-luvuilla, mutta tilojen kokeilu on kuitenkin yleistynyt vasta 2000-luvulla. Yksi näkökulma avointen oppimisympäristöjen syntyyn on nähdä niiden syntyneen vastareaktion muuttumattomille ja perinteisille oppimisympäristöille, jotka perustuvat yleensä auktoriteettiin ja kontrolliin. (Alterator & Deed 2013, 315.)

Avoin oppimisympäristö poikkeaa perinteisestä oppimisympäristöstä oppilaan laajemman itsemääräämisoikeuden ja omaehtoisuuden osalta. Kun perinteisessä luokkahuoneopetuksessa oppimisen tavoitteet ovat usein konkreettiset ja opettajan asettamat, niin avoimessa oppimisympäristössä opiskelijoille annetaan usein suurempi vastuu tavoitteiden asettamisesta ja niitä kohti suuntaamisesta. Avoimuuden tunnuksia ovat muun muassa opiskelijakeskeisyys, prosessikeskeisyys (opiskeluprosessi on itsessään tärkeä ja tavoitteet voivat muuttua opiskelun edetessä), selkeiden opetussuunnitelmien puuttuminen (esim. yksilön tarpeista lähtevä oppiminen) sekä monimuotoisten opetusmenetelmien soveltaminen opettajajohtoisen opetuksen sijasta. Avoimessa oppimisympäristössä ihanteena voidaan pitää oppilaan tai opiskelijan omaa aktiivisuutta sekä itseohjautuvuutta. (Manninen ym. 2007, 31–32.)

Perinteisistä oppimisympäristöistä ollaan kuitenkin siirtymässä kohti monimuotoisempia ratkaisuja ja avoimempia oppimistiloja. Oppimisympäristöjen kehittäminen on tärkeää ja ajankohtaista, sillä tutkimusten mukaan muun muassa fyysinen tila itsestään voi jo parantaa oppilaan oppimista, oppilaan taitotasosta riippumatta. (Brooks 2010, 725.) Kehitystyö on kuitenkin hidasta ja vaatii resursseja, kuten aikaa ja rahaa. Kuuskorpi toteaa väitöskirjassaan (2012), miten koulun opetustilojen odotetaan kehittyvän kokonaisuutena kohti muuntokykyisempiä ratkaisuja. Hänen tutkimuksensa mukaan opetustilan merkitys opetus- ja oppimisprosessin tekijänä säilyy keskeisenä, mutta samalla painottuu yhden yksittäisen tilan yhteys olemassa olevaan tilakokonaisuuteen. Erikokoiset tilat ja näiden väliset alueet muodostavat yhdessä yhtenäisemmän monitoimialuekokonaisuuden ja tässä kokonaisuudessa perinteinen luokkahuone tulee säilyttämään oman paikkansa. Tähän tueksi tarvitaan kuitenkin monimuotoisempia ja integrointia tukevia tilaratkaisuja. (Kuuskorpi 2012, 141-142.)

3.2 Oppimisympäristön muutokset ja kehittäminen

Koulumaailman muuttuessa muun maailman mukana myös oppimisympäristöjä tulee kehittää aikansa mukaiseksi. POPS:n mukaan kehittämistyön tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostaisivat pedagogisesti joustavan ja monipuolisen kokonaisuuden. Kouluympäristössä kehittämisen tulee palvella parhaiten koulun pääkäyttäjiä, eli oppilaita ja opettajia, samalla huomioiden eri oppiaineiden erityistarpeet. Kalustevalinnoilla ja erilaisilla välineillä on mahdollista vaikuttaa myös opetuksen pedagogiseen kehittämiseen sekä tukea oppilaiden aktiivisempaa osallistumista. Oppimisympäristöjen tulisi lisäksi tarjota käyttäjilleen mahdollisimman monipuolisesti vaihtoehtoja luoviin ratkaisuihin sekä asioiden tarkasteluun ja tutkimiseen eri näkökulmista. Fyysisten tilaratkaisujen kehityksessä ja suunnittelussa otetaan nykypäivänä huomioon monia erilaisia seikkoja kuten ekologisuus, ergonomisuus, esteettömyys, akustiset olosuhteet, sisäilman laatu sekä tilojen viihtyisyys ja siisteys. (POPS 2014, 29.)

Kehittämistyön yhteydessä puhutaan usein tulevaisuuden koulusta ja siitä millaisia ominaisuuksia sillä tulisi olla. Fielding (2009) tarjoaa näkemyksensä, jonka mukaan tulevaisuuden koulut vaalivat ja korostavat yksilöllistä oppimista, tiedostaen että jokainen oppija

oppii omassa aikataulussaan ja seuraa omaa kiinnostustaan. Suuret koulurakennukset pyritään järjestämään pienemmiksi oppimisen yhteisöiksi, joilla edistetään yhteistyötä, sosiaalista vuorovaikutusta sekä välittämistä. Koulun tiloista yhä suurempaa osaa tulisi käyttää oppimiseen, esimerkiksi käytävistä voitaisiin tehdä monikäyttöisempiä monitoimialueita. Yhteiset alueet tulisi olla helposti uudelleenjärjestettävissä joustavien kalusteratkaisuiden avulla, jolloin oppilaat ja opettajat voisivat järjestää tilan oppimistilanteen mukaan, kuten ryhmätyömuotoon. Koulujen tulisi lisäksi tarjota käyttäjilleen erilaisia tiloja, nurkkauksia ja syvennyksiä, joihin voi tarpeen tullen mennä rauhoittumaan ja rentoutumaan. (Fielding 2009, 16.)

Kehittämistyössä tulee huomioida myös koko koulun käyttäjäkunta, sillä koulun käyttäjien välillä voidaan nähdä eroja fyysisten tilojen suhteen. Etenkin yhtenäiskoulussa, jossa oppilaita opiskelee laajalla ikähaitarilla, olisi hyvä miettiä millaiset tilat palvelevat minäkään ikäistä käyttäjäryhmää. Esimerkiksi esi- ja alkuopetuksessa oppiminen ja opiskelu nähdään yhtenä kasvamisen osana ja kodinomaisen ympäristön katsotaan näin ollen tukevan ikäkautta, jossa lapsi vielä leikkii paljon. Isommilla oppilailla taas tiloissa painotetaan enemmän ”koulumaisempaa” toimintaympäristöä (Piispanen 2008, 113). Piispanen (2008) tulosten mukaan kouluympäristöstä toivottiin lähtökohtaisesti kodinomaista ja lapsilähtöistä, sillä koulussa vietetty aika muodostaa suuren osan oppilaan päivästä. Samalla tulosten mukaan koululta toivottiin yhteiskunnan vaatimukset huomioivaa oppimis- ja kasvu ympäristöä. Nykyrakentamisen myötä kouluista saatetaan yhä enemmän rakentaa niin sanottuja toimintakeskuksia tai monitoimitaloja. Toimintakeskusten ideana on se, että niiden fyysiset tilat toimivat päivittäisen koulukäytön lisäksi esimerkiksi iltaisin harrastekäytössä, jolloin rakennusta voidaan käyttää myös kouluajojen ulkopuolella. (Piispanen 2008, 132.)

Aiemman ajattelun mukaan luokkahuone nähtiin tyypillisesti ainoana oppimisympäristönä, mutta jo tapahtuneen kehittämisen ansiosta ajattelu on muuttunut niin, että oppimisympäristöt koostuvat monesta eri tekijästä. Luokkahuone ja toimiva fyysinen rakennus ovat vain esimerkkejä sen ulottuvuuksista (Jordman, Kiili, Lonka, Scneitz & Vauras 2015, 83). Perinteisen luokkahuoneen voidaan edelleen katsoa riittävän sellaisenaan tietynlaiseen työskentelyyn, esimerkiksi kun opetus on opettajajohtoista tai oppikirjasidonnaista. Puhuttaessa kuitenkin ilmiöpohjaisesta opetuksesta ja oppimisesta tai tutkivasta oppimisesta, vaaditaan myös oppimisympäristöltä enemmän. Kehittyneemmän ajattelun

mukaan kaikki koulun tilat ovat tarvittaessa oppimistiloja ja -ympäristöjä, niitä pitää vain muokata tarpeen mukaiseksi. Joustavat oppimisympäristöt mukautuvat ryhmäkoon ja erilaisten tarpeiden mukaan, muun muassa kalusteratkaisujen ja valaistuksen avulla. Koulurakennuksen joustavat ratkaisut mahdollistavat oppitunnin laajentamisen viereiseen luokkatilaan, käytävälle tai aulaan. Myös avattavat seinät tai muut varioitavat rakenteet auttavat muuntamaan oppimisympäristöstä tarvittavan laisen. (Mattila & Miettunen 2010, 30–31.) Uusi ajattelutapa haastaa hyödyntämään entistä enemmän ja monipuolisemmin myös erilaisia fyysisiä oppimisympäristöjä, niin koulun alueella kuin sen ulkopuolellakin, sillä oppimista tapahtuu luokkahuoneen lisäksi lähimetsässä, pihapiirissä tai erilaisissa vierailukohteissa (Staffans, Hyvärinen, Kangas & Turkko 2010, 112).

Joustavat ja mukautuvat opetustilat kuulostavat houkuttavalta, mutta lähtökohtaisesti on kuitenkin todettava, että fyysisten tilojen ja pedagogisten välineiden päivittäminen vaatii sekä aikaa että rahaa. Näiden resurssien puute ei kuitenkaan saa toimia esteenä parempien oppimisympäristöjen kehittämiseksi. Oppimisympäristöjä voidaan nimittäin parantaa monen muunkin näkökulman kautta, vaikka suuriin fyysisiin tilamuutoksiksiin ei pystyttäisi toistaiseksi vaikuttamaan. Fyysisten tilojen tarpeellisuutta ei voida kuitenkaan sivuuttaa, sillä koulun käyttäjien oikeuksiin kuuluu työskennellä tarkoituksenmukaisissa, nyky-yhteiskunnan opetukselle ja oppimiselle asetettujen vaatimusten mukaisissa työtiloissa. (Piispanen 2008, 139.) Oppimisympäristöjen kehittäminen ei automaattisesti tarkoita kokonaan uuden koulun rakentamista. Aina ei ole tarvetta rakentaa uutta, kun vanhaakin rakennusta voidaan muokata ja käyttää uudella tavalla. Esimerkiksi Oulun normaalikoulussa remontoitiin uusi avautuva oppimisympäristö pilkkomalla pitkulainen käytävätila siirtoseinien ja kalusteiden avulla pienemmiksi soluiksi (Tikkanen 2016, 52).

3.3 Kohti monipuolisia oppimistiloja

Oppimisympäristöjen kehittämistyön myötä on alettu yhä enemmän puhumaan oppimistai opetustiloista luokkahuoneiden sijaan. Kehityksen myötä oppimistilat nähdään yhä monipuolisempina ja monikäyttöisempinä, jolloin niitä voidaan käyttää monin eri tavoin ja eri tarkoituksiin. Koulutilojen suunnittelussa on noussut keskiöön tilojen muunneltavuus eri käyttötarkoituksiin. Sekä Piispanen (2008) että Kuuskorven (2012) tutkimusten tulosten mukaan oppimisympäristöiltä vaaditaan yhä enemmän muunneltavuutta tukevia

ratkaisuja (Kuuskorpi 2012, 163; Piispanen 2008, 120). Kuukorven tulosten mukaan pysyvistä eli stabiilista tila-ajattelusta tulisi siirtyä kohti dynaamisempaa ajattelua. Tämän mahdollistaa muun muassa erilaiset muunneltavat kalusteratkaisut. Tulosten mukaan pysyvien kalusteratkaisujen sijaan tulisi tulevaisuudessa tavoitella vaihtoehtoisten kalusteryhmittelyjen hyödyntämistä. (Kuuskorpi 2012, 163.) Piispanen toteaa raportissaan, että tämänhetkisillä rakennusmenetelmillä muunneltavuus on jo helposti toteuttavissa jopa suurissa mittakaavoissa. Tilaratkaisuissa on kuitenkin tärkeää muistaa muuntelun yksinkertaisuus, kuten esimerkiksi erilaisten tilanjakajien avulla. Tulosten mukaan yksinkertaiset muutosratkaisut ovat tärkeitä myös siksi, että monimuotoisten ja integroitujen opetustuokioiden rinnalla tarvitaan myös edelleen perinteisiä opetusluokkia seinineen. (Piispanen 2008, 120.)

Oppimiskäsityksen muuttuessa staattisesta ja passiivisesta kohti dynaamisempaa ja aktiivisempaa, vaaditaan oppimisympäristöiltä yhä enemmän joustavuutta. Usein luokkahuone kuitenkin jää liian pieneksi ja ahtaaksi, jolloin se ei palvele merkityksellistä opiskelua ja oppimista. Tulevaisuuden koulun yhtenä ydinajatuksena pidetään sen tarvetta olla joustava. Joitakin tiloja voitaisiin käyttää ilman mitään kalusteita tai sitten muokata tarpeen tullen siirrettävien kalusteiden ja moduulien avulla. Mikäli halutaan taas rauhallisempaa tai esimerkiksi pienryhmätyöskentelyä, suurista oppimistiloista saadaan muokattua tarpeen mukaan pienempiä tiloja ja paikkoja erilaisilla siirrettävillä huonekaluilla ja ratkaisuilla. (Heppell, Chapman, Millwood, Constable & Furness 2004, 16, 19.) Muunneltavia ja monipuolisia tiloja korostettiin myös Kuuskorven (2012) tutkimuksessa, sillä sen tulosten mukaan koulurakennuksen tulisi tarjota eri tavoin yhdisteltäviä ja erikokoisia tiloja opetustyön tueksi. Tärkeänä nähtiin myös tilojen luoma kokonaisuus, jolloin yksittäisten tilojen välillä toivottiin olevan yhteys tilakokonaisuuteen (Kuuskorpi 2012, 165). Tämän ajattelun mukaan tilat olisivat siis tulevaisuudessa enemmän yhtenäisiä, osa kokonaisuutta. Myös Piispanen tutkimuksessa (2008) tuotiin esille tilojen muokattavuus niin viihtyvyyden kuin pedagogisten ratkaisujen näkökulmastakin. Tulosten mukaan opettajat ja oppilaat toivoivat muun muassa erilaisia sermejä ja seiniä jakamaan tilaa työrauhaa varten. Vastausten mukaan sermeille ja seinille voisi olla monia käyttötarkoituksia, joista yksi oli käyttää niitä tilan jakamiseen pistetyöskentelyssä. Tilaongelmaan voi löytyä myös ratkaisu ajattelutavasta, jossa koko koulu mielletään isona oppimistilana. Luokkahuoneen lisäksi muun muassa käytäviä voitaisiin hyödyntää opiskeluun pelkän kulkutilan

lisäksi, luoden sinne esimerkiksi lukutiloja tai rauhallisen työskentelyn pisteitä. (Piispanen 2008, 119-120.) Piispanen (2008) sekä Kuuskorpi (2012) korostavat muunneltavuutta sekä joustavuutta tulevaisuuden koulusuunnittelussa. Muunneltavuuden ja joustavuuden lisäksi opettajat varmasti arvostavat myös muita ominaisuuksia, jonka vuoksi tässä tutkimuksessa haluttiin selvittää, millaisista asioista hyvä ja toimiva oppimisympäristö opettajien mielestä koostuu nykyään.

Piispanen väitöskirjan (2008) tutkiessa tulevaisuuden kouluun liittyviä toiveita, nousi oppilaiden vastauksista esille toive saada perinteisten oppimistilojen rinnalle uudenlaisia luokkatiloja ja yhdistelmiä, joissa voitaisiin muun muassa opiskella entistä konkreettisemmin. Oppilaat halusivat oppimisen tapahtuvan yhä tutkivammin ja kokeilemisen kautta sellaisessa ympäristössä, joka olisi rakennettu opiskeltavaan asiaan virittäväksi (Piispanen 2008, 121). Vastausten perusteella koulu mielletään nykyään entistä monipuolisemmaksi osaamisen ja oppimisen keskuksiksi, jossa otetaan huomioon erilaiset henkilökohtaiset valinnat ja oppimissuuntaukset. Opetettävien asioiden konkretisointi ja aiheeseen motivointi vaativat usein avukseen erilaisia pedagogisia välineitä sekä materiaaleja. Näiden lisäksi tarvitaan sellaisia sisustuksellisia ratkaisuja, jotka luovat oppimistilaan kodin tuntua, samalla toimien opettajan ja oppilaan apuna. (Brotherus ym. 2002, 81-82; Piispanen 2008, 119.) Myös Kuuskorven (2012) tutkimuksessa opetustilojen varustelu nostetaan esille. Teknologiaan liittyen tulosten mukaan perinteiset luokkahuoneissa olevat kiinteät havaintovälineet (esim. televisio tai liitutaulu) ovat väistymässä kehittyneen av-teknologian tieltä. Kehittyneet aktiivitaulut, dokumenttikamerat ja päätelaitteet, kuten kannettavat tietokoneet, ovat tulosten mukaan tulossa yhä yleisimmiksi opetustiloissa (Kuuskorpi 2012, 163).

3.4 Oppimisympäristön kehityksen vaikutukset opettajan työhön

Tässä tutkimuksessa oltiin kiinnostuneita siitä, oliko uuteen oppimisympäristöön siirtyminen tuonut jotain muutoksia opettajan työhön, sillä koulumaailman muutosten myötä myös opettajan työssä on huomattu tapahtuvan muutoksia ja kehittymistä. Yhdistettäessä uudet valtakunnalliset perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet ja tulevaisuuden opetus- ja oppimistyön haasteet, vaaditaan opettajilta entistä enemmän joustavuutta ja ammattitaitoa. Muutokset tarjoavat opettajille mahdollisuuden, mutta samalla velvollisuuden kiinnittää enemmän huomiota oman työnsä ja ammattitaitonsa kehittämiseen.

Opettaja on opetuksen, kasvatuksen, oppimisen sekä ohjaamisen ammattilainen. Tämän lisäksi opettajan ammatillinen eli professionaalinen asema perustuu standardoituun koulutukseen ja vaatimustasoon. Professionaalisuuteen kuuluu osin myös opettajien yhteiskunnallinen aktiivisuus ja kyky tunnistaa ympärillä tapahtuvat yhteiskunnalliset muutokset ja huomioida ne esimerkiksi käytännön työnsä kehittämisessä. (Kuuskorpi 2012, 78; Seppälä-Pänkäläinen 2009, 28.)

Käytännön kehittämistyöhön liittyy se, että uusien oppimisympäristöjen ja koulurakennusten myötä opettajien on tarkasteltava omia käytäntöjään ja opittava uusia taitoja. Opettajien sopeutumista uuteen oppimisympäristöön koskevassa tutkimuksessa on havaittu, että opettajien sopeutumiskyky on päätekijä tarkasteltaessa, miten onnistuneesti opettajat sitoutuvat uuden oppimisympäristön käyttömahdollisuuksiin. Mitä parempi sopeutumiskyky opettajilla oli, sitä paremmaksi opettajat arvioivat käyttökokemuksensa uusissa tiloissa. (Alterator & Deed 2013, 12.)

Aiemmin kuvatussa Alteratorin ja Deedin (2013) tutkimuksessa tuli lisäksi esille, millä eri tavoin opettajat kokivat työnsä muuttuneen fyysisen ympäristön muutoksen myötä. Yksi tilojen myötä muuttunut asia oli yhteistyön ja yhteisen suunnittelun lisääntyminen työyhteisössä. Tilojen käyttöön liittyi suunnittelua ja sovittavia asioita, joita työyhteisössä ei aiemmin tarvinnut tehdä. Tutkimuksen mukaan avoimen oppimisympäristön myötä opettajat kokivat lisäksi entistä enemmän olevansa vastuussa toisilleen sekä tarvetta poistua omalta mukavuusalueeltaan. (Alterator & Deed 2013, 6–7, 10.)

Muutokseen ja siihen sopeutumiseen liittyy joskus myös negatiivisia kokemuksia. Joihinkin uuden oppimisympäristön ratkaisuihin, kuten avoimuuteen ja tilojen väliseen läpinäkyvyyteen voi olla haastava sopeutua, varsinkin jos on pitkään työskennellyt toisenlaisessa ympäristössä. Kahdessa eri oppimisympäristöön sopeutumista käsittelevässä tutkimuksessa havaittiin sama kokemus siitä, että osa opettajista koki tilojen avoimuuden ja läpinäkyvyyden negatiivisena muutoksena. Kun aiemmin he olivat opettaneet neljän suljetun seinän sisällä, nyt luokkiin oli suora näköyhteys, joka vaikutti heidän yksityisyyden tuntuunsa. Näkyvyyden myötä osalle oli tullut tunne siitä, että omaa opetusta arvioitaisiin jatkuvasti toisten opettajien toimesta ja tämä lisäsi työn paineita. (Alterator & Deed 2013, 8; Lovejoy, Mow, Edwards, Waldrip & Prain 2014, 107.)

Usein ajateltaessa avoimia oppimisympäristöjä tulee mieleen, millainen työrauha on mahdollista luoda ja säilyttää, kun samassa tilassa saattaa opiskella useita kymmeniä oppilaita. Työrauhan kannalta pitkään istuminen ja passiivinen kuuntelu ovat todennäköisiä järjestyshäiriöiden aiheuttajia, joita voidaan yrittää ehkäistä aktivoimalla oppilaita ja saamalla heitä liikkeelle. Oppilaan aktiivisempi osallistuminen vaatii myös opettajalta suunnittelua, uudenlaisten rutiinien ja tapojen muodossa. Aktivointi ei automaattisesti tarkoita fyysistä aktiivisuutta, vaan sillä voidaan tarkoittaa myös sitä, että oppilaiden mielessä aktivoituu mielekkäitä ajatuksia ja asiayhteyksiä opittujen asioiden välillä. Aktivoivat työtavat eivät suoraan tarkoita ei-strukturoitua toimintaa, vaan ne voivat olla hyvin strukturoituja ja suunniteltuja. (Jordman ym. 2015, 83; Lonka 2015, 97.) Lovejoyn ym. (2014) tutkimuksessa havaittiin, että uuteen oppimisympäristöön sopeutumisessa opettajien yhdeksi suurimmaksi huolen aiheeksi syntyi kysymys työrauhasta. He kokivat melun ja muiden häiriötekijöiden lisääntyneen avoimeen oppimisympäristöön siirryttäessä. Tutkimuksen mukaan osa opettajista koki haasteita nähdä uuden oppimisympäristön tarjoamia käyttömahdollisuuksia positiivisina (esim. vapaat ryhmätyöskentelyn tilat), sillä he kokivat, että näiden käyttö aiheuttaa lisää melua, häiriöitä sekä vaikeuttaa oppilasryhmän hallintaa. (Lovejoy ym. 2014, 108.)

4 TUTKIMUSONGELMAT

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaisia kokemuksia opettajilla on uusien tilojen käytöstä ja miten he ovat kokeneet tilojen käytön omassa opetuksessaan. Käyttökokemukset ovat arvokasta tietoa suunniteltaessa uusia rakennuksia, jotta mahdolliset virheet eivät toistuisi rakennushankkeista toiseen. Suunniteltaessa uusia kouluja, ei välttämättä aina kuunnella tarpeeksi tilojen pääkäyttäjiä, joten tässä tutkimuksessa haluttiin myös selvittää, millaisia tilallisia ratkaisuja opettajat valitsisivat omiin opetustiloihinsa, jos heillä olisi siihen mahdollisuus. Opettajat käyttävät tiloja lukuisia kuukausia vuosittain, jonka vuoksi he todennäköisimmin tietävät parhaiten, millaiset ratkaisut toimivat ja millaiset ei. Kolmanneksi haluttiin selvittää, olivatko opettajat kokeneet muutoksia työssään uuteen oppimisympäristöön siirtymisen myötä. Mahdollisia muutoksia kartoitettiin opetuksen toteutuksen sekä suunnittelun suhteen.

- 1) Miten opettajat ovat kokeneet uuden oppimisympäristön?
- 2) Millaisista asioista koostuu hyvä ja toimiva oppimisympäristö opettajien mielestä?
- 3) Onko uuden oppimisympäristön käyttö tuonut muutoksia opetuksen suunnitteluun ja toteutukseen?

5 TUTKIMUSMENETELMÄT

5.1 Tutkimuskohde

Tutkimuksen käsitellessä uusia oppimisympäristöjä sekä niiden käyttöönottoa, on luonnollista valita tutkimuskohteeksi uusi ja moderni koulurakennus. Tähän tutkimukseen valittiin eräs länsisuomalainen yhtenäiskoulu, joka aloitti toimintansa lukuvuonna 2018–2019. Kyseistä koulurakennusta voidaan pitää niin sanottuna elinkaarirakennuksena, sillä sen katon alla toimii neuvola, päiväkotiki, esikoulu, alakoulu, yläkoulu sekä kirjasto. Näin rakennusta voidaankin kuvata enemmän monitoimitalona kuin perinteisenä kouluna, sillä sitä käyttää monet muutkin kohderyhmät kuin vain koulun väki. Monitoimitalon tilat toimivat kouluajan ulkopuolella harrastekäytössä. Esimerkiksi liikuntasalia käyttää iltaisin erilaiset harrasteseurat ja kuvataiteen luokkaa kuvataidekerhot. Kehittyneen koulurakentamisen myötä kouluja tehdään yhä enemmän monien kohderyhmien käyttöön ja myös Piispasen (2008) tutkimuksen mukaan koulutilat mielletään nykyään monipuolisina eri-ikäisten käyttäjien aktivoijina. Piispasen tutkimuksen tulosten mukaan koulu ymmärrettiin perinteisen opintahjon sijaan toimintakeskuksena, jonka käyttäjiin lukeutuvat myös erilaiset seurak, järjestöt, kansalaisopisto sekä muita aikuisopiskelun mahdollistavia tahjoja (Piispanen 2008, 134).

Tähän tutkimukseen osallistuneen monitoimitalon opetustilat on jaettu korttelimaisesti eri lohkoihin, oppiaineiden tai luokkatasojen mukaan eli koulu eroaa fyysisten oppimistilojen suhteen paljon niin sanotusta perinteisestä käytäväkoulusta. Tutkittavan monitoimitalon ideologiana toimii ajatus siitä, että kaikki tilat ovat oppimista varten, eli tunteja voidaan järjestää niin opetustiloissa, torialueilla kuin auloissakin. Alakoulussa opetusta järjestetään yhteisopetuksen keinoin yhdistäen kaksi luokkatasoa yhdeksi isoksi ryhmäksi. Ryhmät ovat 1.–2. luokka, 3.–4. luokka sekä 5.–6. luokka. Kussakin ryhmässä toimii useampi opettaja, kouluavustajia sekä erityisopettajia. Yläkoulussa tilat on jaettu korttelimaisesti opetettavan aineen perusteella. Kommunikaatiokorttelissa opetetaan kieliä, eli äidinkieltä, englantia, ruotsia, saksaa sekä espanjaa. Reaalikorttelissa opetetaan historiaa, yhteiskuntaoppia, uskontoa, maantietoa, biologiaa, terveystietoa, kemiaa, fysiikkaa sekä matematiikkaa. Taito- ja taidekorttelissa opetetaan taas nimensä mukaisesti kuvataidetta, käsitöitä (pehmeät sekä kovat materiaalit), musiikkia sekä kotitaloutta.

Korttelitilat koostuvat useasta opetustilasta sekä torialueesta. Opetustilojen vakiovarusteisiin kuuluu liikuteltavat pöydät ja tuolit, valkotaulu sekä näyttö esimerkiksi tietokoneelta näytettävän materiaalin heijastamiseen. Torialueet on kalustettu taas hieman rennommin ja vapaammin. Niihin on sijoitettu erilaisia sohvia tai tuoleja, ryhmätyöskentelyyn soveltuvia pöytäryhmiä sekä suuri näyttö opetuskäyttöön. Vaikka torialue onkin hieman rennompia sisustukseltaan, voidaan sitä käyttää muiden opetustilojen tavoin opetuskäyttöön. Monitoimitalon käytävillä ja auloissa on otettu monipuolinen oppiminen myös huomioon, sillä niihin on sijoitettu erilaisia työskentelypisteitä, joissa voidaan järjestää esimerkiksi vapaampaa itsenäistä oppimista tai pienryhmäopetusta.

(Havainnekuva torialueesta, kuva: Martela Oyj)

1 KRS

(Pohjapiirros 1. kerros, kuva: Martela Oyj)

2. KRS

(Pohjapiirros 2. kerros, kuva: Martela Oyj)

5.2 Vastaajat

Tutkimuksen aiheen ollessa uusien tilojen käyttöönotto sekä opettajien kokemukset siitä, tutkimuksen kohdejoukoksi valittiin koulun koko opetushenkilöstö. Tutkimuksen aikana koulussa työskenteli yhteensä 40 opettajaa. Opettajille lähetettyyn kyselyyn vastasi lopulta 10 opettajaa. Tutkittava koulu on yhtenäiskoulu, jossa opetusta järjestetään aina ensimmäiseltä luokalta yhdeksänteen asti. Tutkimukseen osallistui siis alakoulun sekä yläkoulun opettajia, eli luokanopettajia, aineenopettajia sekä erityisopettajia. Tutkimukseen haluttiin sekä luokan- että aineenopettajien näkemyksiä, sillä he työskentelevät erilaisissa opetustiloissa. Otos edusti hyvin koulun opetushenkilökuntaa, sillä siihen vastasi opettajia alakoulun eri luokilta, eri aineita opettavia aineenopettajia sekä erityisopettajia. Kyselyyn vastanneet saivat halutessaan jättää tietonsa jatkohaastattelua varten. Haastatteluun ilmoittautui neljä opettajaa, edustaen luokan-, aineen- sekä erityisopettajien kokemuksia.

Kaikilla tutkimukseen osallistuneilla opettajilla oli aiempaa työkokemusta opettamisesta muista kouluista, jolloin he pystyivät hyvin esimerkiksi vertaamaan uutta oppimisympäristöä vanhaan. Osa opettajista oli osallistunut koulun suunnitteluun, jo ennen rakentamisen aloittamista ja osa kalusteratkaisuihin liittyen.

5.3 Tiedonkeruu

Tämän tutkimuksen aineisto kerättiin sekä kyselylomakkeen että teemahaastattelun avulla. Tilojen käyttökokemuksia haluttiin kartoittaa koko koulun opettajakunnalta, joten aineisto oli tehokkainta kerätä jaettavan kyselylomakkeen avulla. Yleensä kyselyn yhtenä heikkoutena pidetään sen pinnallisuutta, sillä sen avulla voi olla vaikea todella ymmärtää vastaajan ajatuksia. Tästä syystä tämän tutkimuksen kyselylomake koostui sekä strukturoiduista että avoimista kysymyksistä, jotta opettajat voisivat myös omin sanoin kuvata kokemuksiaan ja ajatuksiaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 195, 201.)

Opettajille lähetettiin toukokuussa 2019 sähköpostitse tutkimuskutsu, joka sisälsi saatekirjeen (liite 1) sekä linkin kyselylomakkeeseen (liite 2). Tutkimusaineisto päätettiin kerätä lukuvuoden lopulla, jotta opettajat pystyvät refleктоimaan kokemuksiaan koko kulu-neelta lukuvuodelta. Opettajille jaettu kysely oli auki kaksi viikkoa. Kyselylomakkeen

lisäksi suoritettiin teemahaastattelut aiheeseen liittyen. Haastattelua haluttiin käyttää osana tiedonkeruuta, sillä sen avulla voitiin syventää lomakkeella kerättyä tietoa kokemuksista sekä samalla antaa opettajille myös tilaisuus kertoa tarkemmin ja vapaammin kokemuksistaan (Hirsjärvi ym. 2009, 205).

5.3.1 Kyselylomake

Kyselylomake (liite 2) toteutettiin Webropol-kyselynä, joka lähetettiin tutkittaville sähköpostitse. Kyselylomakkeen alussa vastaajalle kerrottiin tarkemmin mitä aihetta kysely tulee koskemaan sekä selitettiin mitä käsitteellä oppimisympäristö tarkoitetaan kyseisessä tutkimuksessa. Vastaajille lisäksi kerrottiin, ettei heidän vastauksiaan voida yhdistää heihin eikä haastatteluihin ilmoittautuneiden henkilötietoja käytetä muuhun kuin haastatteluiden sopimiseen. Kyselyn alussa kartoitettiin taustatietona opettajan oma opetuskortteli. Valmiiden vastausvaihtojen (esim. 1–2 -kortteli tai reaalikortteli) lisäksi aineenopettajia pyydettiin vielä lisäämään avoimeen kenttään heidän opettamansa aineet. Muita taustatietoja ei tutkimuksen kannalta ollut tärkeää kerätä. Kyselylomakkeen lopussa vastaajalle kerrottiin, että tutkimuksesta saatavat tiedot käsitellään, säilytetään ja raportoidaan luottamuksellisesti sekä pyydettiin antamaan suostumus käyttää vastauksia tässä tutkimuksessa.

Lomakkeen kysymykset keskittyivät opettajien kokemaan muutokseen ja tilojen ensimmäiseen käyttöönottovuoteen. Kyselylomake koostui väitteistä sekä avoimista kysymyksistä. Kysymysten yhteys tutkimusongelmiin esitetään taulukossa 1. Väitteet oli jaettu kolmeen osioon, koskien opetustiloja, vapaampia opetusalueita kuten torialueita ja auloja sekä koko koulurakennusta yleisesti. Kyselylomakkeen väittämät perustuivat niiltä osin Kuuskorven (2012) tutkimukseen, kuin se sopi tämän tutkimuksen aiheisiin. (Kuuskorpi 2012, 227–229.) Väittämissä oli annettu valmiit vastausvaihtoehdot, jotka opettajat valitsivat kokemuksensa mukaan. Väitteiden vastausvaihtoehtoina käytettiin viisiportaista Likert asteikkoa: ”Täysin eri mieltä”, ”Jokseenkin eri mieltä”, ”Ei samaa eikä eri mieltä”, ”Jokseenkin samaa mieltä” ja ”Täysin samaa mieltä”. Avoimissa kysymyksissä opettajat saivat vastata omin sanoin ja vapaammin kysymykseen. Avointen kysymysten avulla voitiin myös selvittää sellaisia näkökulmia, joita ei osattu etukäteen pohtia (Hirsjärvi ym. 2009, 199–201). Avointen vastauskenttien avulla pyrittiin muun muassa selvittämään millaisista asioista hyvä ja toimiva opetustila koostui opettajien mielestä.

Taulukko 1. Kyselylomakkeen kysymysten yhteydet tutkimusongelmiin

Tutkimusongelma	Kysymykset/osiot
Miten opettajat ovat kokeneet uuden oppimisympäristön?	<p>Miten koet käytössäsi olevat luokkatilat?</p> <p>Miten koet käytössäsi olevat vapaammat opetustilat?</p> <p>Miten koet muun koulurakennuksen?</p> <p>Millaisen itsearvion annat itsellesi koulun eri opetustilojen käytöstä?</p>
Millaisista asioista koostuu hyvä ja toimiva oppimisympäristö opettajien mielestä?	<p>Millaisista asioista koostuu mielestäsi hyvä ja toimiva oppimisympäristö?</p> <p>Jos suunnittelisit itse opetustilasi, niin mitä asioita valitsisit?</p> <p>Nimeä yksi asia mikä on erityisen hyvää nykyisissä opetustiloissasi.</p> <p>Millaisiin eri tarpeisiin käyttämäsi opetustilat muuntautuvat? (esim. hiljentyminen, ryhmätyö)</p>
Onko uuden oppimisympäristön käyttö tuonut muutoksia opetuksen suunnitteluun ja toteutukseen?	<p>Koetko, että työsi opettajana on muuttunut uusien tilojen myötä?</p> <p>Miten opetus nykyisissä tiloissa eroaa aiemmista opetustiloistasi?</p> <p>Koetko, että opetuksen suunnittelu on muuttunut uusien tilojen myötä?</p> <p>Millä tavoin koulun tilat tukevat yhteisopettajuutta?</p>

5.3.2 *Haastattelu*

Tutkimuksessa pyrittiin tarkastelemaan henkilökohtaisia kokemuksia ja ajatuksia, jolloin kyselylomakkeen lisäksi oli luontevaa lisäksi haastatella osaa vastanneista ja luoda haastatteluiden avulla vielä syvempi ymmärrys aiheeseen. Haastattelut toteutettiin koululla, kasvotusten opettajan kanssa. Haastatteluosuus toteutettiin puolistrukturoituina teema-haastatteluina, jolloin haastattelun teemat olivat valmiiksi tiedossa, mutta kysymysten tarkka muotoilu vaihteli haastatteluiden välillä. Kysymykset (liite 3) esitettiin kaikissa haastatteluissa samassa järjestyksessä. Teemahaastatteluissa ominaista on, että jokin haastattelun aspekteista, kuten teema-alueet tai haastattelun aihepiirit ovat kaikille haastateltaville samat. Teemahaastatteluista puuttuu esimerkiksi strukturoidulle lomakehaastattelulle tyypillinen kysymysten tarkka muoto ja järjestys, mutta toisaalta se ei ole yhtä vapaa kuten syvähaastattelu. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 48.)

Haastattelun yksi eduista on se, että haastateltavalla on mahdollisuus tuoda esille itseään koskevia asioita mahdollisimman vapaasti, jolloin juuri henkilökohtaiset kokemukset ja käsitykset tulevat mahdollisimman hyvin esille (Hirsjärvi & Hurme 2010, 35). Haastattelun avulla opettajat saivat kuvailla tarkemmin omin sanoin ajatuksiaan ja samalla sen tarkoitus oli antaa opettajalle aikaa reflektoida kulunutta vuotta ja pohtia millaisia ajatuksia vuosi oli heissä herättänyt. Haastattelun muita etuja ovat muun muassa sen joustavuus aineistoa kerätessä sekä tutkittavan henkilön näkeminen subjektina, joka taas antaa mahdollisuuden tuoda asioita esille vapaasti (Hirsjärvi ym. 2009, 205). Haastattelukysymykset suunniteltiin ennalta, jotta jokaisen haastattelun perusta ja lähtökohdat olisivat samat. Haastattelukysymykset pyrittiin muotoilemaan niin, että vastaaja vastaisi kysymyksiin omilla sanoillaan ja mahdollisimman kuvailevasti. Tarvittaessa haastatteluissa esitettiin tarkentavia lisäkysymyksiä, mikäli se koettiin aineiston kannalta tarpeelliseksi. Ennalta määritettyjen teemojen ja kysymysten ansiosta saadut vastaukset ovat verrattavissa toisiinsa.

5.4 **Aineiston käsittely**

Tutkimukseen kerätty aineisto oli kaksiosainen, sillä aineistoa kerättiin kyselylomakkeen sekä haastattelun avulla. Kyselystä ja haastatteluista saatua materiaalia kuitenkin käsitel-

tiin samanaikaisesti, koska aineistoa pyrittiin käyttämään myös tuloksissa rinnakkain yhtäaikaisesti. Vaikka kyselyyn vastanneita oli lopulta vain kymmenen, saatiin aineistoa kuitenkin hyvin monipuolisesti ja etenkin kyselyn avoimista kysymyksistä saatiin kuvaa tietoa opettajien ajatuksista.

5.4.1 *Kyselylomakkeesta kerätty aineisto*

Webropol-kyselyn sulkeuduttua, kerätty aineisto siirrettiin Excel -taulukko-ohjelmaan käsiteltäväksi. Taulukko-ohjelmassa vastaajat numeroitiin, jotta heidän vastauksiaan voitiin käsitellä anonymisti koko tutkimuksen ajan. Kyselylomakkeen vastauksista päädyttiin analysoimaan tilastollisesti ainoastaan ensimmäistä osiota, eli väittämiä koskien opetustiloja, vapaampia opetusalueita sekä koko koulurakennusta. Kyselylomakkeen muut osiot koostuivat avoimista kysymyksistä ja vastauskentistä, joten nämä analysoitiin laadullisesti. Vastaajien numeroinnin lisäksi myös kyselylomakkeen väitteet nimettiin uudelleen. Väitteiden vastausvaihtoehdoissa käytettiin viisiportaista asteikkoa, jotka koodattiin numeeriseksi (”Täysin eri mieltä”=1, ”Täysin samaa mieltä”=5). Uudelleen koodattu aineisto siirrettiin IBM SPSS Statistics 25 -tilastonkäsittelyohjelmaan.

Kyselylomakkeen väittämät koskivat kolmea eri osa-aluetta; opetustiloja, vapaampia opetusalueita (torialueet, aulat) sekä koko koulurakennusta. Edellä mainitut kolme osiota esitellään vielä tarkemmin tuloksissa. Jokaiseen osioon kuului useampi väite, joista analysointivaiheessa muodostettiin summamuuttujat. Ennen summamuuttujien muodostamista, muuttujien reliiabelius mitattiin Cronbachin alfa -kertoimella (Taulukko 2), jotta oikeat muuttujat osattiin lisätä summamuuttujaan (Tähtinen, Laakkonen & Broberg 2011, 53-55). Opetustilaa koskevista väitteistä muodostettiin summamuuttuja *kokemus opetustiloista* (10 osiota, esim. ”Opetustilat ovat riittävän tilavat”). Summamuuttujasta poistettiin väite ”Opetustiloissa on kehitettävää”, sillä väite oli käänteinen. Vapaampia opetusalueita koskevista väitteistä muodostettiin summamuuttuja *kokemus vapaammista opetusalueista* (6 osiota, esim. ”Kalusteet ovat käytännölliset ja sopivat”). Summamuuttujasta poistettiin väite ”Vapaissa alueissa on vielä kehitettävää”, sillä se mittasi asiaa käänteisesti. Kolmanneksi koulurakennusta yleisesti koskevista väitteistä muodostettiin summamuuttuja *kokemus koulurakennuksesta* (3 osiota, esim. ”Koulurakennus huomioi tulevaisuuden tarpeet”). Summamuuttujasta poistettiin väitteet ”Koulurakennuksessa on

vielä kehitettävää” sekä ”Tuntini ovat pääasiassa vain yhdessä korttelissa”, sillä toinen niistä oli käännteinen ja toinen taas ei mitannut haluttua asiaa. Kuten taulukosta 2 nähdään, kaikkien muodostettujen summamuuttujien Cronbachin alfa arvot ovat yli 0,60, joten niiden käyttöä voidaan pitää luotettavana ja niiden osiot ovat tarpeeksi yhdenmukaiset (Tähinen ym. 2011, 53).

Taulukko 2. Tiedot summamuuttujista

Summamuuttuja	Osioiden määrä	Cronbachin alfa
Kokemus opetustiloista	10	0,76
Kokemus vapaammista opetusalueista	6	0,80
Kokemus koulurakennuksesta	3	0,70

Avoimista kysymyksistä saatu sanallinen aineisto siirrettiin Word -tekstinkäsittelyohjelmaan muokattavaksi. Vastauksia käsiteltiin tutkimusongelmittain, eli ne järjestettiin peräkkäin kunkin tutkimusongelman alle. Aineistoa analysoitiin aluksi lukemalla vastaukset läpi, jonka jälkeen niistä pyrittiin löytämään mahdollisia samankaltaisuuksia. Aineistoa pyrittiin siis teemoittelemaan, jolla tarkoitetaan menetelmää, jossa analyysivaiheessa tarkastellaan aineistosta nousevia piirteitä, jotka ovat yhteisiä usealle vastaukselle (Hirsjärvi & Hurme 2010, 173). Mikäli vastauksista oli mahdollista löytää toistuvia ajatuksia tai aiheita, voitiin ne koodata saman teemaan kuuluviksi. Esimerkiksi kysyttäessä opettajilta hyvän ja toimivan oppimisympäristön tunnusmerkkejä, osassa vastauksista toistui käsite muunneltavuus. Toistuvuuden takia voitiin muodostaa teema muunneltavuus, jonka alle luokiteltiin kaikki ne vastaukset, joissa toistui kyseinen aihe. Koodaaminen tehtiin tässä tutkimuksessa värikoodein, eli tietty väri tarkoitti tiettyä teemaa. Kyselylomakkeella kerätyistä vastauksista muodostetut teemat esitellään myöhemmin taulukossa 3.

5.4.2 *Haastatteluista kerätty aineisto*

Kyselyn sulkeutumisen jälkeen haastatteluihin suostuneisiin opettajiin otettiin yhteyttä ja kunkin opettajan kanssa sovittiin sähköpostitse aika haastattelulle. Haastattelut tehtiin toukokuun lopulla 2019. Kun kaikki haastattelut oli suoritettu, ääninauhoitteet kirjoitettiin puhtaaksi eli litteroitiin Word- tekstinkäsittelyohjelmalla (Hirsjärvi ym. 2009, 222). Haastattelut kestivät keskimäärin noin 20 min ja litteroitavaa materiaalia tuli yhteensä 20 sivua. Henkilötiedot sekä muut tunnistettavat tiedot poistettiin puhtaaksi kirjoittamisen aikana ja samalla kullekin haastateltavalle annettiin numerotunniste. Kullekin haastateltavalle kerrottiin haastattelun aluksi, ettei vastauksia voisi yhdistää vastaajiin. Koska kaksiosaista aineistoa käsiteltiin samanaikaisesti, annettiin opettajalle sama numerotunniste molemmissa aineistoissa. Saman numerotunnisteen käyttö helpotti aineiston yhdistämistä, sillä saman opettajan haastatteluaineistoa ja kyselystä saatuja vastauksia voitiin helposti tarkastella ja verrata. Tämän lisäksi haastattelumateriaalia voitiin esimerkiksi käyttää täydentämään kyselystä saatuja vastauksia.

Haastatteluaineistoa käsiteltiin kysymyksittäin, jolloin kaikkien opettajien vastaukset kunkin kysymykseen järjestettiin peräkkäin. Vastausten käsittely helpotti myöhempää analysointia, sillä kaikki vastaukset olivat samalla sivulla tai ainakin peräkkäin. Vastauksista pyrittiin löytämään samankaltaisuuksia ja toistuvia aiheita, eli aineistoa teemoiteltiin. Aineisto analysoitiin lukemalla vastaukset läpi ja mikäli vastauksista oli mahdollista löytää yhteneväisyyksiä, voitiin ne koodata saman teemaan kuuluviksi. Osa kyselylomakkeen ja haastattelujen kysymyksistä olivat samoja tai käsittelivät samaa aihetta, jolloin molemmista aineistoista yritettiin löytää samoja teemoja. Joitakin aiheita käsiteltiin taas ainoastaan haastatteluissa, jolloin ne analysoitiin ja teemoiteltiin omanaan. Jokaista vastausta ei voitu osassa kysymyksistä teemoitella, jos ne esimerkiksi toistuivat vastauksissa vain kerran. Sekä kyselylomakkeesta että haastatteluista saaduista vastauksista löydetyt yhtäläisyydet ja niistä johdetut teemat näkyvät alla olevassa taulukossa tutkimusongelmittain (Taulukko 3).

Taulukko 3. Vastauksista löydettyjä yhtäläisyyksiä ja niistä johdetut teemat

TUTKIMUSONGELMA	VASTAUKSISTA LÖYDETTYJÄ YHTÄLÄISYYKSIÄ	TEEMA
Miten opettajat ovat kokeineet uuden oppimisympäristön?	<p><i>Itsearvioista:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - tyytyväisyys omaan toimintaan, käyttö monipuolista - tyytymättömyys omaan toimintaan ja tunne siitä, että voisi vielä parantaa 	<p>Positiivinen itsearvio</p> <p>Kriittinen itsearvio</p>
Millaisista asioista koostuu hyvä ja toimiva oppimisympäristö opettajien mielestä?	<ul style="list-style-type: none"> - Turvallisuus - Tilan/kalusteiden muunneltavuus - Riittävästi tilaa - Teknologia - Viihtyisyys 	<p>Muunneltavuus</p> <p>Teknologia</p> <p>Riittävän tilan tuntu</p> <p>Muut</p>
Onko uuden oppimisympäristön käyttö tuonut muutoksia opetuksen suunnitteluun ja toteutukseen?	<p><i>Työn muutoksesta:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Jokin opetusmenetelmä tai työtapa on muuttunut - Yhteistyö lisääntynyt työyhteisössä - Työ ei ole muuttunut <p><i>Suunnittelun muutoksesta:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Tilojen käyttöön liittyvä suunnittelu lisääntynyt - Uuden materiaalin luominen - Suunnittelu ei ole muuttunut 	<p>Työ on muuttunut aiempaan verrattuna</p> <p>Työ ei ole muuttunut aiempaan verrattuna</p> <p>Suunnittelu on muuttunut aiempaan verrattuna</p> <p>Suunnittelu ei ole muuttunut aiempaan verrattuna</p>

6 TULOKSET

6.1 Opettajien kokemukset uudesta fyysisestä oppimisympäristöstä

Opettajien kokemuksia tiloista kartoitettiin sekä kyselylomakkeella että haastatteluissa. Kyselylomakkeella opettajia pyydettiin arvioimaan monipuolisten väitteiden avulla, millaisena he kokivat esimerkiksi käyttämänsä opetustilat. Tämän lisäksi opettajia pyydettiin arvioimaan, miten monipuolisesti he olivat itse hyödyntäneet rakennuksen tarjoamia puitteita eli antamaan niin sanotun itsearvion kuluneesta lukuvuodesta.

6.1.1 Kokemukset opetustiloista

Kyselylomakkeen väittämät koskivat muun muassa kalustuksellisia ratkaisuja, tilojen viihtyisyyttä sekä tilojen tilavuutta (ks. liite 2). Vastausasteikko oli viisiportainen (1=Täysin eri mieltä, 2=Jokseenkin eri mieltä, 3=Ei samaa eikä eri mieltä, 4=Jokseenkin samaa mieltä, 5=Täysin samaa mieltä). Summamuuttujasta lasketun keskiarvon mukaan opettajat olivat melko tyytyväisiä opetustiloihin liittyviin ratkaisuihin ($n=10$, $ka=3,59$, $kh=0,57$). Mitä enemmän vastaajat olivat samaa mieltä väitteiden kanssa, sitä suurempia arvoja muuttujat saivat. Tässä tapauksessa siis mitä suurempi keskiarvo, sitä enemmän opettajat olivat samaa mieltä väitteiden kanssa. Jos summamuuttujan keskiarvoa peilaa väitteiden vastausvaihtoehtoihin, niin se sijoittuu vaihtoehtojen ”Ei samaa, eikä eri mieltä” ja ”Jokseenkin samaa mieltä” väliin.

6.1.2 Kokemukset vapaammista opetusalueista

Väittämien toinen osio koski vapaampia opetusalueita, eli kortteleiden torialueita, auloja sekä käytäviä. Väitteet mittasivat kokemusta muun muassa kalustuksellisista ratkaisuista sekä sitä, miten hyvin ne tukevat eri työskentelymuotoja (ks. liite 2). Summamuuttujan keskiarvon mukaan opettajat olivat tässäkin osiossa melko tyytyväisiä vapaampiin opetusalueisiin ($n=10$, $ka=3,85$, $kh=0,54$). Keskiarvo oli suurempi kuin opetustiloja koske-

vassa osiossa, joten opettajat olivat keskimääräisesti tyytyväisempiä vapaampiin opetusalueisiin. Jos summamuuttujan keskiarvoa peilataan väitteiden vastausasteikkoon, niin se sijoittuu hyvin lähelle vastausvaihtoehtoa ”Jokseenkin samaa mieltä”.

Vapaampiin opetusalueisiin liittyviä kokemuksia kartoitettiin myös avoimella kysymyksellä, jossa opettajia pyydettiin perustelemaan vastausvalintansa väitteelle ”Tuntien järjestäminen opetustilan ulkopuolella on helppoa ja vaivatonta”. Opettajat, jotka kokivat olevansa väitteen kanssa jokseenkin samaa mieltä (n=4), perustelivat valintaansa esimerkiksi sillä, että korttelin opetustiloista näkee lasiseinän läpi torille sekä käytäville, jolloin valvonta on helppoa.

”Ikkunoiden ansiosta näkee mitä tapahtuu, jos osa ryhmästä on torilla ja osa luokassa” (opettaja 7, avoin kysymys)

”Tiettyjen tekniikoiden liikuttaminen on melko vaivatonta.”

(opettaja 8, avoin kysymys)

”Vielä, kun on ollut tyhjiä opetustiloja/tiloja, niin on voinut hyödyntää niitä opetuksessa. Tulevaisuudessa ryhmien määrän suurentuessa oletan tämän olevan haastavampaa” (opettaja 2, avoin kysymys)

Neljä opettajaa koki olevansa väitteen kanssa jokseenkin eri mieltä ja he puolestaan perustelivat valintaansa esimerkiksi sillä, että tilat ovat usein varatut, eikä niitä voida silloin käyttää. Yksi opettaja perusteli valintansa sillä, että torialue on koettu olevan liian rauhaaton ja hälyinen opiskelulle.

”Torialueella paljon liikennettä varsinkin ruokailuaikaan, ruokalan melu häiritsee, ruokailun jälkeen oppilaat siirtyvät usein odottamaan seuraavaa oppituntia kommunikaatiokorttelin torialueen tienoille” (opettaja 9, avoin kysymys)

”Tilat on usein varattuja ja niissä on liikettä/hälyä” (opettaja 10, avoin kysymys)

6.1.3 Kokemukset koko koulurakennuksesta

Väittämien kolmas osio koski koko koulurakennusta. Väitteet koskivat koulurakennuksen ajanmukaisuutta, tulevaisuuden tarpeiden huomioimista sekä koulurakennuksen mieltä-

mistä yhtenä suurena oppimisympäristönä (ks. liite 2). Summamuuttujan keskiarvon mukaan opettajat olivat tyytyväisiä koulurakennukseen kokonaisuutena ($n=10$, $ka=4,3$, $kh=0,60$). Koulurakennusta koskevan summamuuttujan keskiarvo on korkein verrattuna kahteen edellä esiteltyyn osioon, eli opettajat olivat keskiarvoisesti eniten tyytyväisiä koulurakennukseen yleisesti.

6.1.4 Itsearvio omasta toiminnasta

Kyselylomakkeessa sekä haastatteluissa opettajia pyydettiin arvioimaan kulunut lukuvuotta siitä näkökulmasta, miten itse on hyödyntänyt koulun tiloja opetuksessaan. Kyselyn sekä haastattelun vastauksista löydettiin kolme toistuvaa asiaa, joiden mukaan vastaukset voitiin teemoitella (Taulukko 3). Yksi opettajista koki arvioinnin vaikeaksi ja jätti vastaamatta kysymyksen.

Ensimmäinen teema on positiivinen itsearvio, jossa opettaja on tyytyväinen omaan toimintaansa ja kokee käyttäneensä tiloja monipuolisesti. Tämän teeman alle voitiin luokitella kuuden opettajan vastaukset kyselystä. Nämä opettajat olivat tyytyväisiä omaan toimintaansa ja he kokivat hyödyntävänsä koulun tiloja monipuolisesti.

”Olen poistunut usein omasta luokasta ja hyödyntänyt koulun eri tiloja.”
(opettaja 3, avoin kysymys)

”Käytän viikon aikana kaikkia korttelini opetustiloja eli käytän tiloja monipuolisesti.”
(opettaja 9, avoin kysymys)

”No, kyl mä oon koko koulun tiloja käyttänyt aika monipuolisesti sillai, et mä oon sähköisen kokeen teettänyt torilla ja teettänyt tossa (näyttää ruokalassa olevan lavan suuntaan) ja sanotaan et ---tykkään lähettää oppilaita sinne yhdessä selvittämään jostain.” (opettaja 10 haastattelu)

”Kyl mä mielestäni olen aika monipuolinen, mut voisin olla vielä monipuolisempi --- Mut hyvin paljon siis tietysti kun omassa työssänihän tarvii paljon käyttääkin näitä, ni paljon oon käyttänytkin eri tiloja.” (opettaja 2 haastattelu)

Toinen teema on kriittinen itsearvio, johon luokiteltiin vastaukset, joissa opettaja ei ollut täysin tyytyväinen tilojen käyttöön ja opettajalla oli tunne siitä, että hän voisi vielä paran-

taa toimintaansa. Tämän teeman alle voitiin luokitella kolmen opettajan vastaukset kyselystä. Nämä opettajat kokivat, että heidän toimintansa ja tilojen käyttö voisi olla vielä monipuolisempaa ja seuraavana lukuvuonna omaa toimintaa voisi vielä parantaa. Saatujen vastausten perusteella voitaisiin päätellä, että toiminta on keskittynyt lähinnä kotikortteliin ja sen tuttuihin opetustiloihin. Yksi opettajista koki muun muassa, ettei aika riittänyt muun työn ohella enää tiloja koskevaan suunnitteluun.

"Parannettavaa tietysti on, mutta aineessani suurin osa työskentelystä vaatii tietyn tilan, koneet ja laitteet. Siitä huolimatta esimerkiksi tuotesuunnittelussa voisi hyvin käyttää muitakin tiloja." (opettaja 1, avoin kysymys)

"Ei kovin hyvä, aika ei riitä suunnitteluun" (opettaja 4, avoin kysymys)

"--- Mä huomaan nyt kun sä kysyt ni mä olen ollut huono liikkumaan muutenkin. Että mulla on ruotsinryhmiä yläkoulussa ni en mä ole niittenkään kanssa. Mä en ole ollut edes ulkona heidän kanssaan, mä huomaan. Et on tässä ensi vuonna varmaan kaikenlaista, et sitä täytyy parantaa." (opettaja 5 haastattelu)

Kolmanneksi teemaksi nousi haastatteluissa esiin tullut ajatus, jossa omaa toimintaa ja sen kehittämistä perusteltiin sillä, että kulunut lukuvuosi ja etenkin syyslukukausi oli koettu erityisen kuormittavana. Kun haastatteluissa opettajia pyydettiin perustelemaan antamaansa itsearviota, kolmessa haastattelussa tuli esille, miten kuormittavana ja rankkana opettajat olivat kokeneet ensimmäisen syksyn uudessa koulussa.

"--- Mutta jotakin on mennä silloin syksyllä uupumuksen piikkiin, et sisäänajo vei kyllä voimia paljon. Joskus tammikuussa tuntu et ajattelee niinku normaalisti, et se eka syksy meni... Mut et niinku olen sen henkinen, et tulevaisuudessa varmaan otan kanssa noita käyttöön ja tykkään lähettää oppilaita sinne yhdessä selvittämään jotain." (opettaja 10 haastattelu)

"--- Et tää vuosi meni nyt vielä vähän silleen et se oli jollain tavalla käyty läpi et mitä on, mut ei täysin suunniteltuja. Mut taas ensimmäinen vuosi ni yritetään antaa itelleki anteeksi, silleen et ihan kaikkea ei pysty tekemään." (opettaja 2 haastattelu)

6.2 Hyvän ja toimivan oppimisympäristön ominaispiirteet

Tutkimuksessa haluttiin lisäksi selvittää millaisista asioista hyvä ja toimiva oppimisympäristö opettajien mielestään koostuu sekä millaisia ratkaisuja he mahdollisesti itse valitsisivat, jos saisivat vapaat kädet suunnitteluun.

6.2.1 Kolme arvostetuinta ominaisuutta

Kyselylomakkeella kysyttiin muun muassa, millaisista asioista opettajien mielestä koostuu hyvä ja toimiva oppimisympäristö. Kysymyksessä ei rajattu sallittujen vastausten määrää, joten useat opettajat nimesivät monta asiaa vastauksessaan. Kolme eniten arvostettua piirrettä oppimisympäristössä olivat muunneltavuus, teknologia sekä riittävä tila. Puolet vastaajista (n=5) nimesi tilan tai kalusteiden muunneltavuuden yhdeksi tekijäksi, joka edesauttaa hyvän ja toimivan oppimisympäristön luomista. Useassa vastauksessa muunneltavuus nostettiin esille omana käsitteenään ja osassa taas siihen viitattiin selittäen sitä muun muassa esimerkkien avulla. Muunneltavuuteen viitattiin esimerkiksi eräässä vastauksessa, jossa toivottiin tilan tukevan ja mahdollistavan erilaisia työskentelytapoja, kuten yksilötyöskentelyä sekä ryhmätyöskentelyä.

”Mahdollisuus rauhalliseen yksilötyöskentelyyn, mutta myös ryhmätyöhön.”
(opettaja 10, avoin kysymys)

*”Näkyvyys, turvallisuus ja **muunneltavuus**. Ja tietysti mukavat työkaverit.”*
(opettaja 1, avoin kysymys)

*”Riittävästi tilaa, **muuteltava kalustus** ja tarpeelliset härpäkkeet.”*
(opettaja 8, avoin kysymys)

Kolme vastaajaa nimesi teknologian osaksi hyvää oppimisympäristöä. Yksi vastaajista toi teknologian esille enemmänkin auttavana asiana, sillä nykyään monessa koulussa myös oppilaille on käytössä tietokoneita tai tablettitietokoneita. Yksi vastaajista taas koki, että oppimisympäristö on hyvä ja toimiva, kun tekniikkaa on tarpeen tullen saatavilla.

”Nykyajan tekniikkaan sopivat opetusvälineet auttavat, kun oppilaille myös käytössä iPadi ja tietokoneet.” (opettaja 2, avoin kysymys)

”Hyvä fiilis henkilökunnan ja oppilaiden kesken, selvät paikat tarvikkeille, riittävästi tilaa, hyvä valaistus ja ilmastointi, tarpeeksi teknologiaa saatavilla.” (opettaja 7, avoin kysymys)

Kolmantena pääteemana on riittävän tilan tuntu. Viisi opettajaa mainitsi vastauksessaan tilan riittävyyden yhdeksi toimivan oppimisympäristön osatekijäksi. Vastauksissa tilalla viitattiin esimerkiksi fyysisiin opetustiloihin, joissa opettajat pitivät tuntejaan. Yksi opettaja nosti vastauksessaan esille riittävän tilan merkityksen työrauhan luomiseen ja ylläpitämiseen. Opettajan mukaan oppilailla tulee olla riittävästi henkilökohtaista tilaa, joka edesauttaa työrauhaa.

”Riittävästi ns. henkilökohtaista tilaa per oppilas → työrauha”

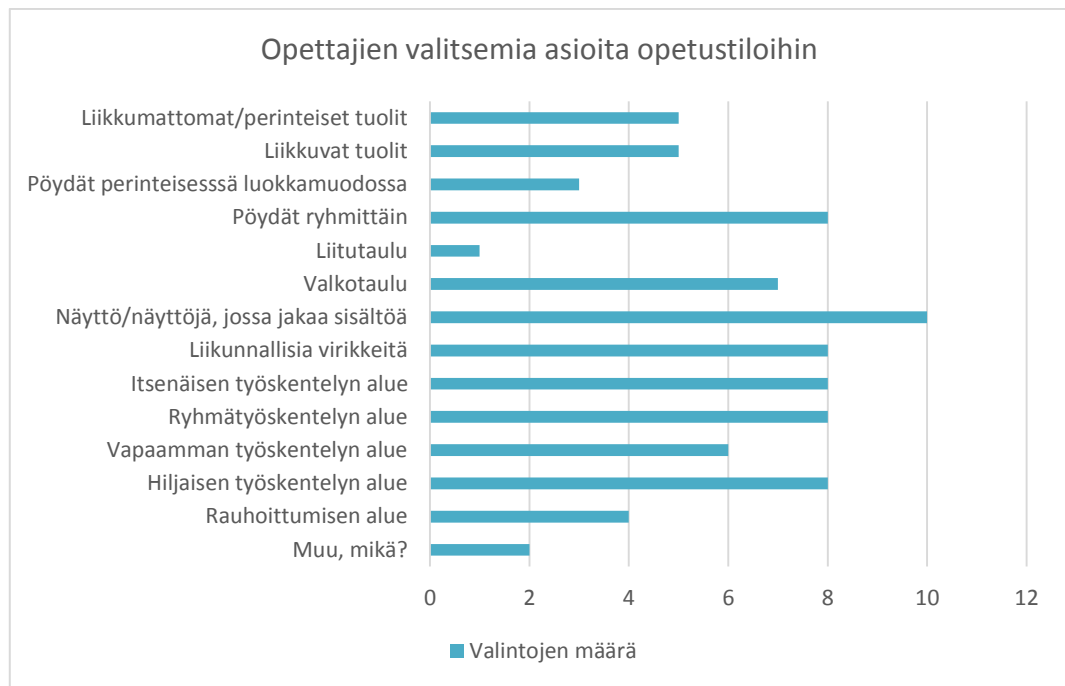
(opettaja 2, avoin kysymys)

”Hyvässä ja toimivassa oppimisympäristössä on riittävästi tilaa ja virikkeitä.”

(opettaja 6, avoin kysymys)

6.2.2 Opettajien valitsemat ratkaisut opetustiloihin

Avoimen kysymyksen lisäksi hyvän oppimisympäristön piirteitä kartoitettiin monivalintakysymyksessä. Opettajia pyydettiin kuvittelemaan tilanne, jossa he itse suunnittelisivat opetustilansa ja valitsemaan valmiiksi laaditusta luettelosta asioita, joita he itse pitivät tärkeinä. Vaihtoehtoja oli monipuolisesti ja ne käsittelivät fyysisen tilan eri osa-alueita (Kuvio 1). Valmiiden vastausvaihtojen lisäksi valittavana oli avoin vastausvaihtoehto, johon sai lisätä oman ehdotuksensa, mikäli se ei ollut valmiissa listassa. Valintojen määrää ei rajattu.

Kuvio 1. Asioita, joita opettajat valitsisivat opetustiloihinsa

Kuvion 1 mukaan opettajat sijoittaisivat opetustilojensa seinille mielellään näytön/näyttöjä sisällön jakamiseen sekä valkotaulun. Vastausten perusteella jokainen opettaja (n=10) valitsisi opetustilaansa näytön tai näyttöjä sisällön jakamista varten. Näytön kautta on mahdollista heijastaa tietokoneen ruutu ja näyttää materiaalia luokalle. Nykyään opetuksessa käytetään paljon digitaalista materiaalia, kuten PowerPoint-esityksiä tai videomateriaalia, jolloin näytöt ovat avainasemassa opetuksen toteuttamisessa. Vastausvaihtoehdoissa oli tauluihin liittyen kaksi vaihtoehtoa; valkotaulu sekä perinteinen liitutaulu. Tulosten mukaan seitsemän opettajaa ottaisi opetustilaansa valkotaulun ja yksi liitutaulun. Osa opettajista oli myös valintojen mukaan sitä mieltä, ettei opetustilassa välttämättä tarvitsisi lainkaan olla taulua.

Seinälle sijoitettavien kalusteiden lisäksi vastausvaihtoehdoissa oli myös tuoleihin ja pöytiin liittyviä vaihtoehtoja. Opettajat saivat valita opetustilaansa niin sanotut perinteiset tuolit eli sellaiset missä ei ole säätömahdollisuuksia eikä pyöriä tai liikkuvat tuolit, eli rullilla liikkuvat ja pyörivät tuolit. Vastaukset jakaantuivat tasan, sillä puolet opettajista valitsi perinteiset tuolit ja puolet taas liikkuvat tuolit. Pöytiin liittyen opettajat saivat valita, laittaisivatko he pöydät perinteiseen luokkamuotoon, eli jonoihin tai riveihin tauluun päin kohdistettuna tai vaihtoehtoisesti pöydät ryhmittäin. Suuremman kannatuksen sai

ryhmämuodossa olevat pöydät, sillä se valittiin kahdeksan opettajan toimesta. Luokkamuoto eli jonoittain tai riveittäin valittiin kolme kertaa. Yksi opettajista valitsi molemmat vaihtoehdot eli hän suunnittelisi tilasta sellaisen, joka olisi järjestetty molemmin tavoin.

Erilaisia työskentelymuotoja tukevia ratkaisuja valittiin myös paljon. Valmiista vastausvaihtoehdoista pystyi valitsemaan itsenäisen- sekä ryhmätyöskentelyn alueen, vapaaman työskentelyn alueen, hiljaisen työn alueen sekä rauhoittumisen alueen. Kuten yllä todettiin, tulosten mukaan opettajat arvostivat opetustiloissa erityisesti muunneltavuutta. Muunneltavat ja monikäyttöiset opetustilat soveltuvat moneen eri tarkoitukseen, eli opetustilassa voisi mahdollisuuksien mukaan olla useampaa eri työskentelymuotoa tukevia ratkaisuja. Suosituimmat luetelluista vaihtoehdoista olivat itsenäisen työskentelyn alue, ryhmätyöskentelyn alue sekä hiljaisen työskentelyn alue, jotka kukin valittiin kahdeksaan kertaan opettajien toimesta. Opettajat toivoivat siis tulosten mukaan monipuolisia työskentelymuotoja tukevia ratkaisuja.

Kuten kuvioista 1 voi havaita, opettajat valitsisivat opetustiloihinsa myös liikunnallisia virikkeitä. Vaihtoehto oli valittu kahdeksan opettajan toimesta. Käsitettä ei tarkennettu kyselylomakkeella tarkoittamaan tietynlaisia välineitä, vaan sillä voidaan tarkoittaa mitä tahansa oppilasta liikunnallisesti aktivoivaa asiaa. Valmiiden vastausvaihtoehtojen lopussa oli myös avoin kohta, johon opettaja pystyi lisäämään oman vaihtohtonsa. Eräs opettaja suunnittelisi opetustilaansa sotkualueen ja inspiraatiotilan. Toinen toi taas esille hyvän akustiikan merkityksen sekä suunnittelisi opetustilaansa mahdollisuuden sulkea verhoilla ulkopuoliset ärsykkeet pois. Opettaja koki, että varsinkin pienemmällä oppilailla oli ajoittain hankaluuksia keskittyä opetukseen, kun torialueella esimerkiksi tapahtui jotakin.

6.3 Muutokset opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa

Tutkimuksessa oltiin kiinnostuneita myös siitä, oliko uusiin tiloihin siirtymisen myötä opettajan työ muuttunut jotenkin. Mahdollisia muutoksia kartoitettiin kyselylomakkeella avoimen kysymyksen avulla sekä haastattelussa.

6.3.1 Muutokset opettajan jokapäiväisessä työssä

Kyselylomakkeeseen vastanneista opettajista kahdeksan arvioi työnsä jotenkin muuttuneen uusiin tiloihin siirryttäessä ja kaksi taas koki, ettei uudet tilat ole vaikuttaneet heidän työhönsä juurikaan. Opettajat, jotka kokivat, ettei työ ole muuttunut, perustelivat sen siten, että heidän perustyönsä on aina samanlaista ympäristöstä riippumatta. Toinen koki kuitenkin, että uudet tilat ovat mahdollistaneet monipuolisten tilojen käytön.

” Ei. Erityisopetus on aina samanlaista, mutta pystyn tietysti hyödyntämään eri tiloja, kun olen eri puolilla rakennusta.” (opettaja 2, avoin kysymys)

”Uusista tiloista huolimatta opettajan perustyöni ei ole muuttunut juurikaan.” (opettaja 9, avoin kysymys)

Opettaja 2 tarkensi haastattelussa, että aiemmassa koulussa erityisopettajan tunteja pidettiin usein vain erityisopettajan luokassa, mutta nyt uusissa tiloissa on ryhdytty hyödyntämään kaikkia tiloja myös heidän käytössään. Nykyään erityisopettajat pyrkivät ennemmin löytämään läheltä korttelia rauhallisen ja pienemmän työskentelytilan, kuin menemään erityisopetuksen tiloihin.

”...se on muuttunut et ei välttämättä mennä sinne oman erityisopettajan opetustiloihin, vaan pyritään siihen että jos on jossain korttelissa ja siellä on oppilaat, jotka ei pysty omassa korttelissa tekemään ni sitten seuraava ratkaisu on etsiä sit sieltä mahdollisimman läheltä joku paikka mihin mennä. Ettei välttämättä olla vaan erityisopetustilassa, mikä myös tietonen ratkaisu ollut meiltä, et me ei haluta pitää sitä erityisopetusta mörkönä kenellekään.” (opettaja 2 haastattelu)

Niiden opettajien vastauksista, jotka kokivat työn muuttuneen, pystyttiin löytämään joi-takin yhtäläisyyksiä. Nämä olivat kokemus siitä, että jokin opetusmenetelmä tai työtapaa on muuttunut (n=3) sekä yhteistyön lisääntyminen työyhteisössä (n=3). Yksi opettajista kertoi luopuneensa muistiinpanojen kirjoittamisesta kokonaan. Syy oli ainoastaan opetustiloista johtuva, sillä kaikilla oppilailla ei ole näköyhteyttä taululle luokassa. Toinen kertoi, että uudet tilat ja välineet mahdollistivat paremmin oppilaiden itsenäisen tiedon-haun, jota hän hyödynsi nykyään enemmän opetuksessaan.

”Kyllä, en kirjoituta muistiinpanoja, koska kaikki eivät näe taululle tai pitäisi seistä kirjoittaessa.” (opettaja 3, avoin kysymys)

”Nämä uudet tilat mahdollistavat todella paljon erilaisia menetelmiä, mitä aikaisemmassa koulussani en voinut hyödyntää.” (opettaja 6, avoin kysymys)

”Laitan oppilaat etsimään enemmän itse tietoa.” (opettaja 10, avoin kysymys)

Kolme opettajaa mainitsi yhteistyön lisääntyneen uusien tilojen myötä. Haastatteluissa yksi opettajista nosti esille miten esimerkiksi kompromisseja joutuu tekemään eri tavalla kuin mitä aiemmin opettaessa yksin omaa luokkaa. Erään opettajan mukaan yhteistyötä tehdään nykyään enemmän esimerkiksi taideaineissa.

”Paljon yhteistyötä ja joustavuutta, pitää olla todella joustava. Et silloin kun sulla on oma luokka ni sähän teet niin kuin sä haluat. Ja konflikteja välillä, että niitä välillä tulee.” (opettaja 5 haastattelu)

”Muiden taitoaineiden kanssa paljon enemmän yhteistyötä”
(opettaja 7, avoin kysymys)

6.3.2 Muutokset suunnittelutyössä

Kysyttäessä opettajilta kokivatko he, että heidän tekemä suunnittelutyönsä on jotenkin muuttunut, melkein kaikki (n=9) vastasivat sen muuttuneen ainakin jollain tapaa. Vain yksi vastaaja oli sitä mieltä, ettei suunnittelussa ollut eroa entiseen. Neljä opettajaa koki, että itse tilojen käyttöön liittyi ainakin jonkin verran suunnittelua. Monipuoliset tilat mahdollistavat muun muassa sen, että ryhmiä voi jakaa vierekkäisiin opetustiloihin tai ympäri koulua. Erään opettaja mukaan suunnittelussa täytyy huomioida entistä enemmän käytössä olevien opetustilojen puitteet. Eräs vastaaja taas mainitsi perusteluissaan, miten koulutyöstä oli nykyään mahdollista suunnitella entistä monipuolisempaa, sillä uudet tilat mahdollistivat monia asioita.

”Suunnittelussa joudun huomioimaan käytössäni olevan opetustilan puitteet. Esim. kun olen pienessä tilassa, teemme oppilaiden kanssa vähemmän toiminnallisia harjoituksia.” (opettaja 9, avoin kysymys)

”Pystyy harkitsemaan useammin opetusryhmän jakamista eri puolille koulua tai vierekkäisiin luokkiin, josta pystyy ikkunaseinän läpi näkemään, miten työskentely sujuu.” (opettaja 2, avoin kysymys)

”Luokan pieni koko ja teknologian sijoittelu vaikeuttaa suunnittelua.”

(opettaja 3, avoin kysymys)

”Moni asia on mahdollistunut uusien tilojen myötä, joten luonnollisesti koulutyöstä voi suunnitella monipuolisempaa.” (opettaja 6, avoin kysymys)

Kaksi opettajista koki, että uudet tilat ovat vaikuttaneet suunnitteluun uuden materiaalin tekemisen myötä. Uusissa tiloissa saatetaan käyttää esimerkiksi entistä enemmän tieto- ja viestintäteknikkaa opetuskäytössä, jolloin vanha materiaali voidaan joutua muuttamaan sähköiseksi.

”Jään tekemään töihin, kun ennen tein kotona. En voi piirtää mallikuvia eli ne pitää piirtää valmiiksi.” (opettaja 7, avoin kysymys)

”Pitää tehdä uutta materiaalia.” (opettaja 10, avoin kysymys)

Muiden opettajien vastauksia ei voitu luokitella yhteisen teeman alle kuuluvaksi, vaan muutokset käsittelivät erilaisia asioita. Eräs opettaja toi esille muun muassa kokemuksen siitä, miten rankkaa ja aikaa vievää suunnittelu oli ollut aivan lukuvuoden alussa. Varsinkin lukuvuoden alussa vaadittiin paljon yhteistä suunnittelua, sillä koulu sekä opetusmuoto olivat kaikille ainakin jokseenkin uutta. Syksyn vaikean aloituksen jälkeen opettaja kuitenkin arvioi, että suunnitteluun menee nykyään vähemmän aikaa verrattuna siihen, kun hän opetti yksin omaa luokkaa.

”No sekä että. Tavallaan musta tuntuu et toi syksyn alku oli suunnittelun kannalta todella kuormittavaa ja rankkaa aikaa et sit ku tää systeemi oli kaikille uusi eikä kukaan oikeen osannutkaan oikeen tietää millasta tää homma tulee olee ni totta kai se suunnitelu vei meiltä hirveesti yhteistä aikaa... Mut sit mä kuitenkin koen et sit ku saatiin se alkurynnistys siitä selätetty ni sitte mä käytin suunnitteluun huomattavasti vähemmän aikaa verrattuna siihen kun mä opetin yksin.” (opettaja 6 haastattelu)

6.3.3 Ammatillisen kehityksen kokemus

Haastatteluissa muutoksesta puhuttiin jo esiin tulleiden asioiden lisäksi myös yleisemmällä tasolla, jolloin osa opettajista nosti esille sen, miten muutto uuteen oppimisympäristöön oli vaikuttanut heidän ammatilliseen kehitykseensä. Asiaa ei kysytty suoraan, vaan se tuli ilmi keskustelun lomassa, joten siitä ei luonnollisesti keskusteltu kaikkien opettajien kanssa. Kolme opettajista koki, että uusien tilojen myötä he olivat joko kehittyneet ammatillisesti tai uudet tilat ovat vaatineet heitä toimimaan epämukavuusalueellaan eli haastamaan omia taitojaan. Eräs opettaja kertoi, miten uuden oppimisympäristön mukana tullut yhteisopettajuuden työskentelymalli oli tuonut paljon hyvää työhön. Kahden muun luokanopettajan kanssa työskennellessä hän koki, miten vahvuudet olivat täydentäneet toisiaan heidän pienessä työyhteisössään. Kyseinen opettaja kertoi olevansa vasta oman urapolkunsa alussa, joten hän koki, että oli saanut myös sen takia erittäin paljon hyötyä yhteisopettajuudesta.

”Täs saa kyl hirveesti oppii ite muilta et miten asiat vois hoitaa. Et täs on kyl semmone meininki missä vahvuudet täydentää toisiaan. Sitä just tos ollaan juteltu kollegoiden kanssa, et kuinka jokaisen vahvuudet pääsee näkyviin ja niitä pystytään hyvin hyödyntää ja sit myöskin jakaa vähän vastuita sen mukaan. Et se on kyl ollut todella tervetullut juttu ainakin mulle näin alottelevana opettajana, et oon saanut kaikennäkösii työskentelymallei.” (opettaja 6 haastattelu)

Toinen opettaja kertoi haastattelussa, miten uusi oppimisympäristö on hyvällä tavalla haastanut opettajia toimimaan epämukavuusalueellaan. Hänen mukaansa on vain hyvä asia, ettei kenelläkään opettajalla ole omaa opetustilaa, vaan niitä vaihdetaan jatkuvasti. Kun omaa opetustilaa ei ole, niin opettajat joutuvat tahtomattaan haastamaan itseään ja kiinnittämään esimerkiksi huomiota enemmän suunnitteluun. Opettaja tuo esille myös, miten herkästi opettajat yleensä rutinoituvat tiettyihin tapoihin, jolloin myös tilojen vaihtaminen säännöllisesti mahdollisesti saattaisi ehkäistä tämän tapahtumista.

”No täällä on tietysti, kun ei ole luokissa niin paljon sitä vanhaa mallia, ni mun mielestä on oikeestaan hyvä, että luokat vaihtuu, eikä kenelläkään ole sitä omaa paikkaa. Ehkä opettajat joutuu vähän sen oman mukavuusalueen ulkopuolelle, jolloin tarvii ehkä myös vähän mieltä jo vähän etukäteen mitä tekee. Varsinki sit kun alkaa olemaan virkavuosia takana ni saattaa mennä vähän rutiiniksi. Mut monestihan se on hyvä,

mutta joskus se sitte taas saattaa kääntyä sen puolelle et se ei oo enää niin hyvä ja sit siinä vaan menee mukavuusalueelle.” (opettaja 2 haastattelu)

Kolmas opettaja koki hieman turhautumista siihen, miten paljon uudessa oppimisympäristössä työskentely haastoi häntä ammatillisesti. Omalla epämukavuusalueella toimiminen ja oman ajattelun jatkuva haastaminen oli vaikeaa ja hän koki, ettei hän osaa toteuttaa opetusta vaaditulla tavalla. Korttelien toiminta eroaa niin sanotusta normaalista luokasta, sillä korttelissa tulisi huomioida kahden vuosiluokan yhteinen opettaminen. Tämä tarkoittaa käytännössä muun muassa sitä, että aiheita ja ryhmiä tulisi sekoittaa säännöllisesti.

”Mut tässä on paljon muutakin kun tää rakennus. Et kyl tässä on niinku koko tämä idea, miten tälläset korttelit tulisi toimia. 100 oppilasta, kolme luokkahuonetta ja niitä pitäsi jakaa, ei niin kuin me ollaan nyt jaettu. --- Et aivan, tietkö mä en osaa. --- Sitten vielä kun opetussuunnitelma ei oo sisältöjen suhteen samanlaisia ni tästä tulee hirveän vaikeaa. Ei mun päähän mahdu, mä olen liian vanha!” (opettaja 5 haastattelu)

7 POHDINTA

Kun tutkimuksen yhtenä tavoitteena oli selvittää, millaisia kokemuksia opettajilla oli uuteen oppimisympäristöönsä liittyen, voidaan tulosten perusteella arvioida, että muutos uusien tiloihin oli monilta osin ollut onnistunut ja saavuttanut positiivisen lopputuloksen. Opettajat kokivat olevansa pääosin tyytyväisiä oppimisympäristön fyysisiin ominaisuuksiin, vaikka vähän tarvetta kehitykselle koettiin. Opetustiloja koskevan summamuutujan keskiarvo oli kahteen muuhun verrattuna hieman pienempi, jolloin niitä kohti koettiin eniten tyytymättömyyttä. Tämä voi johtua siitä, että opettajat viettävät näissä tiloissa eniten aikaa työarjessaan, jolloin ne ovat kaikista tutuimmat ja samalla niistä on helpointa esittää kritiikkiä.

Tässä tutkimuksessa haluttiin lisäksi selvittää, millaisia asioita opettajat arvostavat oppimisympäristöissä ja millaisia tilallisia ratkaisuja he valitsisivat, jos heillä olisi siihen mahdollisuus. Opettajien ja oppilaiden äänet ovat arvokkaita suunniteltaessa uusia oppimisympäristöjä, sillä he tietävät mitä todennäköisimmin parhaiten minkälaiset asiat toimivat ja millaisessa ympäristössä he haluaisivat työskennellä. Tämän tutkimuksen tulosten mukaan opettajat arvostivat muunneltavuutta, riittävän tilan tuntua sekä teknologiaa opetusikätyössä. Kuuskorven väitöskirjassa (2012) saatiin samankaltaisia tuloksia, sillä sen tulosten mukaan oppimisympäristöltä toivottiin joustavuutta, muunneltavuutta sekä monimuotoisuutta. Stabiilista tila-ajattelusta oltiin raportin mukaan siirtymässä kohti dynaamisempaa ajattelua, joka tarkoitti muunneltavien kalusteratkaisujen ja erilaisten työpistemuotojen joustavampaa käyttöä (Kuuskorpi 2012, 163).

Tämän tutkimuksen tulosten mukaan opettajat myös arvostivat teknologiaa ja he valitsivat opetustiloihinsa näyttöjä opetusmateriaalin heijastamiseen ja jakamiseen. Tutkittavassa koulussa oli modernit aktiivinäytöt, ikään kuin suuret televisio ruudut, mutta monessa koulussa kuitenkin käytetään vielä dataprojektoreita ja valkokankaita, jotka ajavat saman asian. Kuuskorven tutkimuksen (2012) mukaan opettajat ja oppilaat kokivat opetustilojen varustelun puutteelliseksi ja perinteiset havaintovälineet olisivatkin hänen mukaansa väistymässä kehittyvän teknologian myötä. Väitöskirjan tulosten mukaan keskeisiksi varusteiksi nimettiin aktiivitaulut, dokumenttikamerat ja päätelaitteet (Kuuskorpi 2012, 163).

Tiloihin liittyvien ajatusten lisäksi haluttiin selvittää, miten hyvin opettajat olivat itse kokeneet käyttävänsä tiloja. Tämä haluttiin selvittää ensinnäkin sen vuoksi, että tutkimuskoulussa opettajia kannustetaan hyödyntämään koko rakennusta oppimisympäristönä, eli laajentamaan oppitunteja opetustilojen ulkopuolelle, ympäri koulua. Ja toiseksi sen vuoksi, että tutkimuskoulun ideologiaan kuuluu ajatus siitä, ettei kenelläkään opettajalla ole omaa opetustilaa, vaan tilat ovat kaikkien yhteisiä ja kaikkien käytettävissä. Tulokset olivat jakautuneet, sillä kuusi opettajaa koki oman toimintansa positiivisena, eli oli käyttänyt mielestään tiloja tarpeeksi monipuolisesti ja kolme opettajaa taas koki tarvetta vielä kehittää toimintaansa, eli he eivät olleet mielestään käyttäneet tiloja tarpeeksi monipuolisesti. Tulokseen voi luultavasti vaikuttaa opetettavat ryhmät, sillä opetuksen järjestäminen opetustilan ulkopuolella on luultavasti erilaista ykkösluokkalaisille, kuin yhdeksäsluokkalaisille. Pienille oppilaille toistuvat struktuurit ja tuttu ympäristö ovat tärkeitä, kun taas vanhemmilla oppilaille työskentely ei välttämättä vaadi tiettyä ympäristöä. Toinen tulokseen vaikuttava asia voi liittyä opettajan omaan varmuuteen. Joillekin omasta tutusta ympäristöstä lähteminen voi olla haasteellisempaa kuin toiselle. Vapaampien opetusalueiden käyttö vaatii yleensä selkeitä sääntöjä ja ryhmänhallinta voi olla haastavampaa uudessa ympäristössä, jolloin osa voi kokea monipuolisen käytön haastavaksi. Syysluku-kauden alussa koulurakennus oli niin oppilaille kuin opettajillekin täysin uusi, jolloin voi hyvin olla mahdollista, ettei opettajat itse kokeneet kaikkia talon tiloja tuttuina.

Tutkimuksessa haluttiin myös selvittää, mikäli opettajat kokivat työnsä muuttuneen uuden oppimisympäristön myötä. Tulosten mukaan enemmistö opettajista koki, että sekä päivittäinen työ että suunnittelutyö olivat jollain tapaa muuttuneet muutoksen myötä. Havaittuja muutoksia olivat muun muassa yhteistyön lisääntyminen työyhteisössä, yhteissuunnittelu, opetusmenetelmien kehittäminen sekä tiloihin liittyvän suunnittelun lisääntyminen. Yhteistyön lisääntyminen on havaittu myös aiemmassa opettajien sopeutumista uuteen oppimisympäristöön käsittelevässä tutkimuksessa (Alterator & Deed 2013, 6–7, 10). Edellä mainitussa tutkimuksessa opettajat kokivat yhteistyön lisääntyneen siinä, että uuden oppimisympäristön myötä keskustelu tilojen käytöstä oli lisääntynyt ja lisäksi opettajat kokivat entistä enemmän olevansa vastuussa toisilleen sekä koko työyhteisölle. Tässä tutkimuksessa opettajat kokivat yhteistyön lisääntyneen yhteisopettajuuden mallin myötä, sillä esimerkiksi alakoulun puolella opettajat työskentelevät muutaman hengen tiimeinä, opettaen yhdessä isoa ryhmää. Tutkimuksessa ei selvitetty, olivatko tutkimukseen osallistuneet opettajat aiemmin toteuttaneet yhteisopettajuutta, sillä se ei suoraan

liittynyt tutkimuksen aiheeseen. Tutkittavassa koulussa yhteisopettajuus ja tiimityöskentely olivat kuitenkin suuressa roolissa, jonka takia sen toteuttamiseen myös panostettiin, esimerkiksi yhteisten suunnitteluajkojen ja palaverien muodossa. Jotta ison oppilasryhmän opettaminen onnistuu, on kollegan kanssa tehtävän yhteistyön oltava tiivistä ja se vaatii kaikilta osapuolilta sitoutumista.

Opettajien sopeutumista uuteen oppimisympäristöön käsittelevissä tutkimuksissa on aiemmin tuotu esille, miten opettajat ovat kokeneet oppimisympäristön avoimuuden ja seinien läpinäkyvyyden häiritseväksi ja painetta lisääväksi asiaksi (Alterator & Deed 2013, 8; Lovejoy ym. 2014, 107). Tässä tutkimuksessa yksikään opettajista ei maininnut lasiseinien häiritsevän omaa työtä tai kokenut niiden tuovan lisäpainetta opettamiselle. Haastatteluissa tuli esille kuitenkin kokemus siitä, että opettajat kokivat uuden oppimisympäristön pakottavan heidät toimimaan omalla epämukavuusalueellaan ja tämän lisäksi he olivat kokeneet ammatillista kehitystä. Epämukavuusalueella viitattiin kuitenkin siihen, ettei opettajilla ollut omia opetustiloja, vaan kaikki tilat olivat periaatteessa kaikkien käytössä ja tiloja sekä työtapoja piti vaihtaa päivän aikana useasti. Ammatillisen kehityksen kokemukseen liittyi ajatus opettajien henkilökohtaisista vahvuuksista ja niiden hyödyntämisestä työyhteisössä. Yksi opettajista kertoi haastattelussaan kokevan, että heidän tiimissään kunkin opettajan vahvuudet täydentävät toisiaan. Toisaalta oman ammattitaidon ääri rajoilla tai epämukavuusalueella toimiminen voi varmasti pitkään jatkuneena väsyttää ja luoda uupumuksen tunnetta. Suurin osa tähän tutkimukseen osallistuneista opettajista oli toiminut jo pitkään opettajina, jolloin näin suuri muutos työtavoissa ja tiloissa voi mahdollisesti luoda epävarmuutta omiin taitoihin, joka kuluttaa myös henkisiä voimavaroja.

Haastatteluissa tuli esille, miten raskaaksi osa opettajista oli kokenut ensimmäisen vuoden ja etenkin ensimmäisen syksyn. Uuteen kouluun muuttaminen ja uuden oppimisympäristön tuomat muutokset olivat varmasti kuluttavia, sillä opettajat joutuivat jatkuvasti oppimaan itsekin uutta. Uusi koulu toi luultavasti myös mukanaan uusia käytäntöjä, joiden sisäistämiseen kului energiaa. Haastatteluissa opettajat perustelivat omaa toimintaansa ja sen kehittämistä sillä, että syksy oli koettu niin raskaaksi, että sen takia he eivät esimerkiksi olleet toteuttaneet tilojen monipuolista käyttöä niin hyvin kuin olisi voinut.

Tässä tutkimuksessa käytettiin pääasiallisina lähteinä Kuuskorven (2012) ja Piispanen (2008) väitöskirjoja, sillä ne käsittelivät muun muassa koulun käyttäjien toiveita ja ajatuksia tulevaisuuden kouluista. Kuten alussa sanottu, nämä kyseiset tutkimukset käsittelevät tulevaisuuden kouluja ja pyrkivät muodostamaan kuvan siitä, millaisia ne voisivat olla. Molemmista julkaisuista on aikaa, joten tämän tutkimuksen kannalta oli kiinnostavaa nähdä, vastaako lukuvuonna 2018–2019 valmistunut koulurakennus lähteiden esittelemiä ajatuksia. Monia samankaltaisuuksia lopulta löytyi, joista seuraavaksi muutama esimerkki. Yksi havainto oli, että tutkittava koulu oli monitoimitalo, jolloin sitä käyttää muutkin käyttäjäryhmät, kuten neuvolan ja kirjaston asiakkaat. Piispanen (2008) tutkimuksen mukaan koulut mielletään tulevaisuudessa juuri tällaisiksi toimintakeskuksiksi, jotka palvelevat eri kohderyhmiä ja aktivoivat monipuolisesti eri-ikäisiä käyttäjiä (Piispanen 2008, 134).

Toinen yhdistävä asia oli oppimisympäristön muunneltavuus, joita molemmat korostivat omissa tutkimuksissaan. Molempien väitöskirjojen tulosten mukaan tulevaisuuden opetustilojen tulisi olla entistä enemmän muunneltavia ja niiden pitäisi palvella käyttäjiä erilaisissa tarpeissa (Kuuskorpi 2012, 163; Piispanen 2008, 120). Muunneltavuus nousi esille myös tässä tutkimuksessa, sillä opettajat nimesivät sen yhdeksi hyvän oppimisympäristön tunnusmerkiksi. Kolmanneksi yhdistäväksi asiaksi havaittiin oppimisympäristön monipuolisuus. Opettajien haastattelujen perusteella tutkittavassa koulussa oli otettu huomioon tilojen monipuolisuus. Opetustilat olivat moderneja, mutta palvelivat kuitenkin perinteisempiä opetustuokioita. Torialueet mahdollistivat taas esimerkiksi ryhmätyöskentelyn tarvittaessa. Oppimisympäristö mahdollisti siis monipuolisen työskentelyn. Kuten Piispanen esittää tutkimuksessaan, monimuotoisten ja integroitujen opetushetkien rinnalla tarvitaan edelleen perinteisiä opetustiloja seinineen (Piispanen 2008, 120).

Vaikka tutkimus käsitteli vain yhtä yhtenäiskoulua, saatiin tutkimuksessa kuvailevaa ja monipuolista tietoa opettajien kokemuksista ja ajatuksista liittyen uuteen oppimisympäristöön. Kokemukset eivät ole yleistettäviä pienen otoskoon vuoksi, mutta varmasti suuntaa antavia. Kuten alussa todettiin, suomalaisissa kouluissa on tarve remontoida ja rakentaa uutta (Ahonen 2018, 61; Putus, Länsikallio & Ilves 2017, 2). Uudistushankkeet vaativat paljon resursseja, jonka takia olisikin toivottavaa, että uudet tilat miellyttäisivät mahdollisimman monia käyttäjäryhmiä myös mahdollisimman pitkään. Tässä apuna voitai-

siin käyttää entistä enemmän aitoja käytännönkokemuksia aiemmista projekteista tai ottaa pääkäyttäjryhmiä enemmän mukaan suunnitteluun. Suunnittelutyössä on ehdottoman tärkeä ottaa huomioon rakennuksen pääasialliset käyttäjät, eli oppilaat ja opettajat, jotta oppimisympäristö tukisi heidän tarpeitaan parhaalla mahdollisella tavalla.

Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimus

Tämän tutkimuksena yhtenä heikkoutena voidaan pitää sen pientä vastaajajoukkoa. Tutkimuskutsu lähetettiin 40 opettajalle, joista 10 vastasi kyselyyn. Pienen vastaajajoukon takia tulokset eivät ole yleistettävissä. Tutkimus oli pääasiallisesti laadullinen, jolloin se voitiin kuitenkin toteuttaa näinkin pienellä osallistujamäärällä, sillä tuloksia ei oltu yleistämässä suurelle joukolla. Vastaajakatoon on luultavasti vaikuttanut useampi asia, mutta yksi niistä on varmasti tutkimuksen aikataulu. Tutkimus toteutettiin nimittäin koulun ensimmäisen käyttöönottovuoden lopulla, keväällä. Opettajien työarkea ajatellen, kevät on vuoden kiireisintä aikaa. Jälkikäteen pohtien, aineisto olisi pitänyt kerätä varhaisemmin keväällä, ennen arviointijaksojen alkua, jotta opettajilla olisi ollut enemmän aikaa ja voimavaroja osallistua tutkimukseen. Kyselyn jako yritettiin kuitenkin ajoittaa niin, että se ei sattuisi pahimpaan kiireeseen, vaan lukukauden viimeisille viikoille, jolloin arvioinnit ja muut pakolliset tehtävät oli hoidettu valmiiksi. Kuten tutkimusmenetelmiä esiteltäessä kerrottiin, tutkimus haluttiin kuitenkin toteuttaa vasta lukuvuoden lopulla, jotta opettajat voivat reflektoida kokemuksiaan koko kuluneelta lukuvuodelta, jolloin ajankohtaa voidaan toisaalta pitää myös vahvuutena.

Tutkimukseen vastaaminen perustui vapaaehtoisuuteen, eli vastaajat valikoituivat tutkimukseen omasta tahdostaan, eikä esimerkiksi tiettyjen kriteerien perusteella. Koska tutkimukseen vastaaminen oli vapaaehtoista, oli vastaajat mitä luultavimmin myös motivoituneita vastaamaan. Motivaatio ja aiheesta kiinnostuminen ovat tutkimuksen kannalta hyviä asioita, jolloin vastaajat ovat luultavasti vastanneet kysymyksiin monipuolisemmin ja laadukkaammin. Vastaukset kuvastivat hyvin keskivertoa, eikä niistä ilmennyt selkeitä ääripäitä.

Tutkimuksen yhtenä heikkoutena voidaan pitää sitä, että vastaajat vastasivat kyselyyn itsenäisesti, ilman tutkijan läsnäoloa. Tutkittavat ovat siis saattaneet ymmärtää lomakkeessa kysytyt asiat eri tavalla kuin oli alun perin tarkoitettu (Hirsjärvi ym. 2010, 195).

Joitain tutkimuksen aiheita käsiteltiin kuitenkin sekä kyselyssä että haastattelussa, jolloin mahdollisia väärinkäsityksiä olisi voitu korjata. Haastattelujen avulla haluttiin syventää ymmärrystä osaan aiheista, jonka takia osaa aiheista käsiteltiin molemmissa menetelmissä. Menetelmien käyttö rinnakkain osassa tutkimusongelmia lisäsi tutkimuksen luotettavuutta. (Hirsjärvi ym. 2009, 231–233.)

Tässä tutkimuksessa aineisto kerättiin yhden kerran, mutta jatkotutkimuksena tutkimusta voisi jatkaa pitkittäistutkimukseksi. Kokemukset ja ajatukset oppimisympäristön käytöstä varmasti vaihtelevat vuodenajan ja kiireellisyyden mukaan, jolloin olisi mielenkiintoista seurata opettajien kokemuksia pitkin vuotta. Kokemuksia voitaisiin tutkia esimerkiksi kahden ensimmäisen vuoden ajalta, keräämällä aineistoa kahtena syksynä ja kahtena keväänä. Kokemuksia voisi verrata keskenään, jolloin nähtäisiin, että onko esimerkiksi sillä jotain vaikutusta kokemuksiin ja tilojen käyttöön, jos ympäristö on jo tutumpi. Tässä tutkimuksessa haastatteluissa kysyttiin mitä opettajat voisivat kehittää tulevana vuonna omassa toiminnassaan tilojen käyttöön liittyen. Pitkittäistutkimus mahdollistaisi myös kehityksen seurannan, eli toteutuuko ajatukset kehityksestä todellisuudesta.

Lisäksi jatkotutkimuksena kiinnostaisi tietää, millainen yhteys opettajien osallisuudella suunnitteluvaiheessa on tilojen käyttökokemuksiin. Tämän tutkimuksen yhdessä haastattelussa tuli ilmi, miten paljon yksi opettajista oli päässyt vaikuttamaan opetustilojen suunnitteluun ja miten paljon hän kertoi sen vaikuttaneen hänen kokemukseensa tiloihin muuttaessa. Muutenkin opettajien mahdollisuuksia osallistua suunnitteluun olisi mielenkiintoista tutkia. Opettajat ja oppilaat ovat kuitenkin koulurakennusten pääasiallisia käyttäjiä, jolloin heidän ääniään ja käytännön kokemuksia olisi ehdottoman tärkeä kuulla suunnitteluvaiheessa.

LÄHTEET

Ahonen, M.-L. 2018. Raameja rakentamiselle. *Opettaja* 1/2018, 60–62.

Alterator, S. & Deed C. 2013. Teacher adaptation to open learning spaces. *Issues in Educational Research* 23 (3), 315–330.

Brooks, D. C. 2011. Space matters: The impact of formal learning environments on student learning. *British Journal of Educational Technology* 42 (5), 719–726.

Brotherus, A., Hytönen, J. & Krokfors, L. 2002. Esi- ja alkuopetuksen didaktiikka. Juva: WSOY.

Fielding, R. 2009. Great schools of the world. The best of DesignShare. Teoksessa A. Taylor & K. Enggass (toim.) *Linking architecture and education: Sustainable design of learning environments*. University of New Mexico Press, 16–20.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara P. 2009. *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus.

Heppell, S., Chapman, C., Millwood, R., Constable, M. & Furness, J. 2004. *Building learning futures. A research project at Ultralab within the CABA / RIBA "Building Futures" programme*.

http://rubble.heppell.net/cabe/final_report.pdf Viitattu 28.9.2019

Häkkinen, P., Juntunen M. & Laakkonen, I. 2011. Tulevaisuuden oppimisympäristöt? Yksilölliset ja yhteisölliset oppimisen tilat. Teoksessa K. Pohjola (toim.) *Uusi koulu. Oppiminen mediakulttuurin aikakaudella*. Jyväskylän yliopisto: Koulutuksen tutkimuslaitos, 51–64.

Jordman, M., Kiili, K., Lonka, K., Schneitz A. & Vauras M. 2015. Oppimisympäristöt ja menetelmät. Teoksessa N. Ouakrim-Soivio, A. Rinkinen & T. Karjalainen (toim.) *Tulevaisuuden peruskoulu. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2015:8*, 76–83.

Kemppainen, H. 2018. Oppilaiden kokemuksia oppimistilasta ja työskentelystä uudistettussa avoimessa oppimisympäristössä. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma.

Kuuskorpi, M. 2012. Tulevaisuuden fyysinen oppimisympäristö. Käyttäjälähtöinen muunneltava ja joustava opetustila. Turun yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Väitöskirjatutkimus.

Kuuskorpi, M. & González Cabellos, N. 2011. The Future of the Physical Learning Environment: School Facilities that Support the User. CELE Exchange 2011/11. OECD.

Lonka, K. 2015. Oivaltava oppiminen. Helsinki: Otava.

Lovejoy, V., Mow, L., Edwards, D., Waldrip, B. & Prain, V. 2014. Adapting to teaching in open-plan up-scaled learning communities. Teoksessa V. Prain, P. Cox, C. Deed, D. Edwards, C. Farrelly, M. Keeffe, V. Lovejoy, L. Mow, P. Sellings, B. Waldrip & Z. Yager (toim.) Adapting to teaching and Learning in open-plan schools. Sense Publishing, 107-124.

Manninen, J., Burman, A., Koivunen, A., Kuittinen, E., Luukannel, S., Passi, S. & Särkkä H. 2007. Oppimista tukevat ympäristöt. Johdatus oppimisympäristöajatteluun. Helsinki: Opetushallitus.

Mattila, P. & Miettunen, J. 2010. Luokkahuoneen evoluutio tulevaisuuden oppimisympäristöksi. Teoksessa K. Vähähyppä (toim.) Koulu 3.0. Helsinki: Opetushallitus, 27–39.

Opetusministeriö 2004. Oppimisympäristöjen tutkimus ja alan tutkimuksen edistäminen Suomessa. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:38. Helsinki: Opetusministeriö.

POPS 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Helsinki: Opetushallitus.

Piispanen, M. 2008. Hyvä oppimisympäristö. Oppilaiden, vanhempien ja opettajien hyvyyskäsitusten kohtaaminen peruskoulussa. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Väitöskirjatutkimus.

Putus, T., Länsikallio, R., Ilves V. 2017. Koulutus-, kasvatust- ja tutkimusalan Sisäilmä-tutkimus 2017. Turun yliopisto ja Opetusalan ammattijärjestö.

Seppälä-Pänkäläinen T. 2009. Oppijoiden moninaisuuden kohtaaminen suomalaisessa lähikoulussa. Etnografia kouluyhteisön aikuisten yhdessä oppimisen haasteista ja mahdollisuuksista. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Väitöskirja.

Staffans, A., Hyvärinen, R., Kangas, M. & Turkko A. 2010. Koulut oppimisen ympäristöinä. Teoksessa R. Smeds, L. Krokfors, H. Ruokamo & A. Staffans (toim.) InnoSchool – Välittävä koulu. Helsinki: Aalto-yliopiston teknillinen korkeakoulu, 107–130.

Tikkanen, T. 2016. Uuteen kouluun. Opettaja 1/2016, 48-54.

Tyni, K. 2017. Motivoiko luokkahuone? 5. luokan oppilaiden kokemuksia fyysisestä luokkahuonetilasta ja teknologisista oppimisvälineistä tavoiteorientaatioiden näkökulmasta. Turun yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma.

Tähtinen, J., Laakkonen, E. & Broberg, M. 2011. Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulokinnan perusteita. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisuja C:20.

Westerbacka, E. 2016. Neljäsluokkalaisten kokemuksia mielekkäiden oppimisympäristöjen tiloista ja paikoista. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma.

LIITTEET

LIITE 1 Tutkimuskutsu

Hei,

Kesäloma kolkuttelee jo, mutta pyytäisin vielä yhtä pientä palvelusta, joka auttaisi valmistumistani.

Tutkin lopputyössäni koulun opettajien kokemuksia opetustiloistanne ja koulusta. Näin lukuvuoden lopulla on hyvä hetki kelata taaksepäin ja miettiä millaisia kokemuksia sekä muutoksia kulunut lukuvuosi ja uudet tilat ovat tuoneet.

Alla olevasta linkistä pääset kyselyyn. Vastaamiseen kuluu noin 10 minuuttia.

<https://link.webpolsurveys.com/S/90A949E13A973F6C>

Mikäli kyselyyn liittyen herää kysymyksiä, niin olettehan yhteydessä (iiemlep@utu.fi).

Mukavia viimeisiä viikkoja ja aurinkoista kesälomaa!

Terveisin,
Iida Leppäpuska

LIITE 2 Kyselylomake

Kokemukset uudesta oppimisympäristöstä

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää millaisia kokemuksia teillä opettajilla on uusista tiloistanne.

Näin lukuvuoden lopulla on hyvä hetki peilata hetki taakse ja miettiä millaisia ajatuksia ja kokemuksia kulunut lukuvuosi on teissä herättänyt. Oppimisympäristön käsite on valtavan laaja, mutta tässä tutkimuksessa oppimisympäristöllä tarkoitetaan koulunne fyysisiä tiloja.

Tutkimuksen toisena osana tämän kyselyn lisäksi, järjestetään lyhyet haastattelut aiheeseen liittyen, johon pyydän lopussa vapaaehtoisia jättämään tietonsa. Haastattelut voidaan toteuttaa joustavasti työpäivän lomassa, esim. väli- tai hyppytunneilla.

Haastatteluihin ilmoittautuvilta vapaaehtoisilta kerätään yhteystiedot, mutta muuten kyselyyn vastaaminen on anonyymiä, eikä vastauksia voida yhdistää vastaajiin.

Opetettava ryhmä tai aine *

- Luokanopettaja 1-2 lk
- Luokanopettaja 3-4 lk
- Luokanopettaja 5-6 lk
- Aineenopettaja kommunikaatiokortteli, opetettava aine
- Aineenopettaja reaalikortteli, opetettava aine
- Aineenopettaja taito- ja taidekortteli (KU, KS, TN, MU, KO), opetettava aine
- Jokin muu

Miten koet käytössäsi olevat luokkatilat?**Seuraavat väittämät käsittelevät ainoastaan luokkatiloja ***

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Opetustilat ovat riittävän tilavat	☐	☐	☐	☐	☐
Opetustilat ovat mitoitettu oikein oppilasryhmille	☐	☐	☐	☐	☐
Opetustiloissa on erilaisia työpisteitä eri käyttötarkoituksiin (esim. yksilö- ja ryhmätyöpisteet)	☐	☐	☐	☐	☐
Opetustilat tukevat eri työskentelymuotoja	☐	☐	☐	☐	☐
Opetustilat ovat viihtyisät	☐	☐	☐	☐	☐
Opetustilojen kalusteet ovat käytännölliset ja sopivat	☐	☐	☐	☐	☐
Opetustilojen kalusteet ovat helposti siirrettävissä ja uudelleen järjestettävissä	☐	☐	☐	☐	☐
Opetustiloissa on kehitettävää	☐	☐	☐	☐	☐
Opetustilat ovat suunniteltu tukemaan opettajälähtöistä oppimista / opettajajohtoisuutta	☐	☐	☐	☐	☐
Opetustilat ovat suunniteltu tukemaan oppilaslähtöistä oppimista	☐	☐	☐	☐	☐
Opetustilojen teknologia on sijoitettu oikein	☐	☐	☐	☐	☐

Miten koet käytössäsi olevat vapaammat opetustilat?**Seuraavat väittämät koskevat vapaampia opetustiloja, kuten torialueet ja aulat. ***

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Kalusteet ovat käytännölliset ja sopivat	☐	☐	☐	☐	☐
Vapaat alueet ovat viihtyisiä	☐	☐	☐	☐	☐
Vapaat alueet tukevat eri työskentelymuotoja	☐	☐	☐	☐	☐
Vapaissa alueissa on vielä kehitettävää	☐	☐	☐	☐	☐
Torialueiden käyttö on helppoa ja vaivatonta	☐	☐	☐	☐	☐
Aula- tai käytäväalueiden käyttö on helppoa ja vaivatonta	☐	☐	☐	☐	☐
Tuntien järjestäminen luokkatilan ulkopuolella on helppoa ja vaivatonta.	☐	☐	☐	☐	☐
Perustele lyhyesti miksi valitsit valitsemasi vaihtoehdon.	☐	☐	☐	☐	☐

Miten koet muun koulurakennuksen?

Seuraavat väittämät käsittelevät koko koulurakennusta *

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Koulurakennus huomioi tulevaisuuden tarpeet	☐	☐	☐	☐	☐
Koulurakennus on ajanmukainen	☐	☐	☐	☐	☐
Koulurakennuksessa on vielä kehitettävää	☐	☐	☐	☐	☐
Tuntini ovat pääasiassa vain yhdessä korttelissa	☐	☐	☐	☐	☐
Koen, että koko koulurakennus on yhtä suurta oppimistilaa	☐	☐	☐	☐	☐

Nimeä lempipaikkasi koulunne tiloissa ja perustele miksi valitsit juuri sen. *

Millaisista asioista koostuu mielestäsi hyvä ja toimiva oppimisympäristö? *

Jos suunnittelisit itse opetustilasi, niin mitä asioita valitsisit? Voit valita useita vaihtoehtoja ja tarvittaessa lisätä omia. *

- Stabiilit tuolit eli perinteiset tuolit
- Liikkuvat tuolit
- Pöydät perinteisessä luokkamuodossa eli jonoissa tai riveittäin
- Pöydät ryhmittäin
- Liitutaulu
- Valkotaulu
- Näyttö tai näyttöjä, joissa voi jakaa sisältöä
- Liikunnallisia virikkeitä
- Itsenäisen työskentelyn alue
- Ryhmätyöskentelyn alue
- Vapaamman työskentelyn alue
- Hiljaisen työn alue
- Rauhoittumisen alue
- Muu, mikä?

Nimeä yksi asia mikä on erityisen hyvää nykyisissä opetustiloissasi. *

Miten opetus nykyisissä tiloissa eroaa aiemmista opetustiloistasi? *

Mikäli haluaisit tuoda jotain vanhasta opetustilastasi uuteen, mitä se olisi?

Millaisen itsearvion annat itsellesi koulun eri opetustilojen käytöstä? Voit perustella vastaustasi esimerkein. *

Millaisiin eri tarpeisiin käyttämäsi opetustilat muuntautuvat? (esim. hiljentyminen, ryhmätyö) *

Koetko, että työsi opettajana on muuttunut uusien tilojen myötä? Perustelethan vastauksesi. *

- Kyllä
- Ei

Koetko, että opetuksen suunnittelu on muuttunut uusien tilojen myötä? Perustelethan vastauksesi. *

- Kyllä
- Ei

Millä tavoin koulun tilat tukevat yhteisopettajuutta? *

Lopuksi vielä vapaa sana: Millaista palautetta antaisit arkkitehdeille ja suunnittelijoille, jotka suunnittelivat uudet tilat? Mitkä ovat huippujuttuja ja missä toivoisit muutoksia? Jotain pois tai jotain lisää?

Tämän kyselyn lisäksi toteutetaan lyhyet haastattelut aiheen parissa. Tähän voit jättää tietosi, mikäli haluat auttaa ja ilmoittautua haastatteluun.

Nimi

Sähköposti

Tutkimuksen kaikki tiedot käsitellään, säilytetään ja raportoidaan luottamuksellisesti hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen (<https://www.tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanto>). Suostun, että vastauksiani käytetään luottamuksellisesti lida Leppäpuskan opinnäytteessä. *

Kyllä

Ei

LIITE 3 Haastattelukysymykset

1. Miten kuvailisit aiempaa kouluasi?
2. Millaisia ajatuksia nykyiset opetustilat sinussa herättää? Millaisia kokemuksia syntynyt vuoden aikana?
3. Miten opetus uusissa tiloissa eroaa aiemmista tiloista?
4. Kuinka paljon olet itse saanut vaikuttaa opetustilasi suunnitteluun/lopputulokseen?
5. Mitkä ovat opetustilasi fyysiset hyvät puolet? Entä huonot?
6. Miten kehittäisit opetustilaasi?
7. Miten kehittäisit yhteisiä aula/torituloja?
8. Millaisen itsearvion annat tilojen käytöstä? Miten voisit vielä parantaa?
9. Onko työ muuttunut uusien tilojen myötä mitenkään?
10. Oletko huomannut eroa suunnittelun määrässä tai muissa valmisteluissa?